

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

ในการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารบริษัทท่องเที่ยวเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว
เกษตร ได้มีการตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. ความหมาย และแนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น
2. ความหมาย และแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
3. ความหมาย และแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเกษตร
4. การจัดการท่องเที่ยวเกษตร และแหล่งท่องเที่ยวเกษตร
5. ข้อมูลเกี่ยวกับบริษัทท่องเที่ยวในประเทศไทย
6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายและแนวความคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

ความหมายของความคิดเห็น

สำหรับความหมายของความคิดเห็น (opinion) ได้มีนักวิชาการให้คำอธิบายดังนี้ คือ

สงวน และคณะ (2522: 92-93) ให้คำจำกัดความว่า เป็นการแสดงออกถึงวิจรรณญาณที่มีต่อ
เรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ความคิดเห็นมีความหมายที่แคบกว่าเจตคติ เพราะความคิดเห็นของ
บุคคลเปลี่ยนแปลงไปตามข้อเท็จจริง (fact) และเจตคติ (attitude) ของบุคคล ในขณะที่เจตคติแสดง
สภาพความรู้สึกทั่วไปเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความคิดเห็นจะเป็นการอธิบายเหตุผลที่มีต่อ สิ่งใดสิ่ง
หนึ่งโดยเฉพาะ

สุชา (2524: 80) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นว่า หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อ
สิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่เป็นลักษณะที่ไม่ลึกซึ้งเช่นเดียวกับทัศนคติ และความคิดเห็นเป็นส่วนหนึ่งของ
ทัศนคติที่แต่ละบุคคลมีความคิดเห็นแตกต่างกัน

สุโท (2525: 58-59) กล่าวถึงความคิดเห็นว่า เป็นสภาพความรู้สึกทางจิตใจที่เกิดจากประสบการณ์ และการเรียนรู้ของบุคคล อันเป็นผลให้บุคคลมีความคิดต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดในลักษณะที่ชอบ ไม่ชอบ ฯลฯ

กมลรัตน์ (2527) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นว่า เป็นการแสดงออกโดยการพูด หรือเขียน เกี่ยวกับ เจตคติ ความเชื่อ หรือค่านิยมของบุคคล เป็นการแสดงออกที่เกิดจากความรู้สึกภายในต่างๆ ซึ่งทำให้เกิดเป็นพฤติกรรมภายนอกที่ผู้อื่นสังเกต หรือทราบได้อย่างชัดเจน

โยธิน และจุมพล (2529: 46) กล่าวว่าความคิดเห็น (opinion) เป็นการแสดงออกทางถ้อยคำ (verbal expression) เกี่ยวกับทัศนคติ ความเชื่อ หรือค่านิยม ความคิดเห็นไม่ใช่เป็นสิ่งที่เดียวกับทัศนคติ เพราะในตัวของมันเองไม่จำเป็นต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบทางอารมณ์ หรือทางพฤติกรรม

นพมาศ (2539) กล่าวว่า ความคิดเห็นถูกจัดว่าเป็นส่วนที่มนุษย์ได้แสดงออกมาโดยการพูด หรือเขียน มนุษย์นั้นจะพูดจากใจจริง พูดตามสังคม หรือพูดเพื่อเอาใจผู้ฟังก็ตาม แต่เมื่อพูดหรือเขียนไปแล้วก็จะทำให้เกิดผลได้ คนส่วนใหญ่มักจะถือว่าสิ่งที่มนุษย์แสดงออกมานั้นเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความเป็นใจ

Kolasa (1969: 386) กล่าวว่าความคิดเห็นเป็นการแสดงออกของแต่ละบุคคลในอันที่จะพิจารณาถึงข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเป็นการประเมินผล (evaluation) สิ่งใดสิ่งหนึ่งจากสถานการณ์แวดล้อมต่างๆ หรือความคิดเห็นเป็นการสนองต่อสิ่งเร้าที่ถูกจำกัด

Kolesnik (1970: 320) ได้นิยามความหมายของความคิดเห็นไว้ว่า เป็นการแสดงออกซึ่งการตัดสินใจจากการประเมินค่า (evaluation judgment) หรือทัศนะเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ และความคิดเห็นย่อมได้รับอิทธิพลของทัศนคติ

ดังนั้น สรุปความหมายของ ความคิดเห็น ว่าเป็นการแสดงออกโดยการพูด หรือการเขียน จากการพิจารณาถึงข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเป็นการประเมินผล (evaluation) หรือทัศนะเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

Foster (1952: 119) ได้กล่าวสรุปแนวความคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นว่ามีมูลเหตุ 2 ประการ คือ

1. ประสบการณ์ (experience) ที่บุคคลมีต่อสิ่งของ บุคคล หมู่คณะ เรื่องราว หรือ สถานการณ์ต่างๆ ความคิดเห็นที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล จากการได้พบเห็นคุ้นเคย อาจถือได้ว่าเป็น ประสบการณ์ตรง (direct experience) และจากการได้ยิน ได้ฟัง ได้เห็นรูปภาพ หรือการอ่านจาก หนังสือ โดยไม่ได้พบเห็นของจริง ถือว่าเป็นประสบการณ์อ้อม (indirect experience)
2. ระบบค่านิยม และการตัดสินใจค่านิยม (value system and judgment) กลุ่มชนแต่ละกลุ่มมี ค่านิยม และการตัดสินใจค่านิยมที่ไม่เหมือนกัน จึงทำให้คนแต่ละกลุ่มมีความเห็นต่อสิ่งเดียวกัน แตกต่างกัน

Remmer (1954: 6-7) ได้อธิบายว่า ความคิดเห็นมี 2 ประเภท คือ

1. ความคิดเห็นเชิงบวกสุด-เชิงลบสุด (extremeness) เป็นความคิดเห็นที่เกิดจากการเรียนรู้ และประสบการณ์ ซึ่งสามารถบอกทิศทางบวกสุด ได้แก่ ความรักจนหลงบูชา ส่วนทิศทางลบสุด ได้แก่ รังเกียจมาก ความเห็นประเภทนี้จะรุนแรง และเปลี่ยนแปลงได้ยาก
2. ความคิดเห็นจากความเข้าใจ (cognitive contents) การมีความคิดเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ขึ้นอยู่กับความรู้ ความเข้าใจในทางที่ดี (positive) ได้แก่ ชอบ ยอมรับ และเห็นด้วย ส่วนการมีความรู้ความเข้าใจในลักษณะเป็นกลาง (neutrality) ได้แก่ เฉยๆ ไม่มีความคิดเห็น และการมีความรู้ความเข้าใจในทางที่ไม่ดี (negative) ได้แก่ ไม่ชอบ รังเกียจ และไม่เห็นด้วย

Shaw และ Wright (1976: 28-29) ได้แบ่งวิธีการวัดความคิดเห็นไว้ 4 ประเภท ดังนี้

1. การฉายภาพ (projective technique) เป็นการวัดโดยการสร้างจินตนาการจากภาพโดย ภาพจะเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงความคิดเห็นออกมา และสามารถพิจารณาได้ว่าบุคคลมีความ คิดเห็น หรือมีความรู้สึกอย่างไรต่อภาพที่เห็นนั้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ได้รับมาเป็นลำดับ

2. การสัมภาษณ์ (interview) เป็นการซักถามบุคคลเพื่อช่วยให้ได้ข้อมูลที่ขยายครอบคลุมทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

3. การใช้แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นวิธีการวัดความคิดเห็นที่สิ้นเปลืองเวลา และเงินทุนน้อยกว่าวิธีอื่น โดยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มที่ต้องการศึกษาให้ตอบกลับมา แต่มีข้อจำกัดคือ ผู้ที่ถูกถามต้องอ่านออกเขียนได้

4. การให้เล่าความรู้สึก (self-report) เป็นการวัดโดยการให้บุคคลเล่าความรู้สึกที่มีต่อ สิ่งหนึ่งสิ่งใดออกมา ซึ่งผู้เล่าจะบรรยายความรู้สึกนึกคิดตามประสบการณ์ และความสามารถ

ความหมายและแนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ความหมายของการท่องเที่ยว

จุฑามาศ (2536: 18) ได้สรุปว่า การท่องเที่ยวเป็นการสมัครใจเดินทางจากที่อยู่อาศัยของตน เพื่อไปทัศนศึกษา หรือร่วมกิจกรรม ณ สถานที่ต่างๆ โดยมีการกำหนดระยะเวลาไปกลับที่ค่อนข้างแน่นอน ซึ่งแม้ว่าจะไปเพื่อทำธุรกิจ หรือหารายได้ด้วย น่าจะนับได้ว่าเป็นการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน เพราะเหตุผลสนับสนุนที่ว่านักธุรกิจหรือผู้หารายได้ที่แวะเที่ยวชม หรือร่วมกิจกรรม ณ สถานที่ท่องเที่ยวในขณะนั้น ย่อมต้องเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวไปโดยปริยาย

นิคม (2536: 1) ได้อธิบายว่าการท่องเที่ยวประกอบด้วยองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
2. เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ
3. เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดๆ ที่ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพ หรือหารายได้

ยุพดี (2539: 188) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึงการเดินทางตามเงื่อนไขที่กำหนดเป็นสากล 3 ประการ ได้แก่ (1) เดินทางจากที่อยู่ปกติไปยังที่อื่นชั่วคราว (2) เดินทางโดยสมัครใจ (3) ไม่ใช่เดินทางไปประกอบอาชีพหรือรายได้ และไม่ใช่นักศึกษาที่อยู่ใน

จังหวัดที่เดินทางไป โดยที่จุดประสงค์ของการเดินทางไม่เฉพาะเพื่อการพักผ่อน หรือสนุกสนาน รื่นเริง แต่รวมถึงเพื่อประชุมสัมมนา ศึกษาหาความรู้ เพื่อการศึกษา ติดต่อธุรกิจ หรือเยี่ยมญาติ

ชาญวิทย์ (2540: 6) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า หมายถึง การท่องเที่ยวโดย ผู้ท่องเที่ยวไม่มุ่งหวังที่จะได้รับผลตอบแทน แต่เป็นการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนอารมณ์ เพื่อ ทำนุบำรุงสุขภาพ และเพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2541: 1) มีรายงานว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่ง ของมนุษย์ ซึ่งกระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจกรรมงานประจำ รวมถึงการเดินทางจาก ที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง โดยไม่คำนึงว่าระยะทางนั้นจะใกล้ หรือไกล และการเดินทางนั้นจะมีการพัก แรมหรือไม่

สุจารี (2541: 10) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวว่าเป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ จากที่อยู่อาศัยปกติ ไปยังที่อื่นเป็นชั่วคราว ด้วยวัตถุประสงค์ใดๆ ก็ตามที่ไม่ใช่เพื่อการประกอบ อาชีพ หรือรายได้

องค์การสหประชาชาติ (อ้างถึงใน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2541: 1) มีรายงานใน การประชุมว่าด้วยการเดินทาง และการท่องเที่ยว ณ กรุงโรม เมื่อปี พ.ศ. 2506 ได้ให้นิยามของ การท่องเที่ยวไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมที่มีเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 ประการ คือ (1) ต้องมีการเดินทาง (2) ต้องมีสถานที่ปลายทางที่ประสงค์จะไปเยี่ยมชม และ (3) ต้องมีจุดหมายของการเดินทาง

อุไรวรรณ (2544: 11) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวเกิดขึ้นด้วย ความสมัครใจในการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้ที่เป็นเจ้าของสถานที่ กับผู้ที่เดินทางเข้ามาเยี่ยมชม สถานที่เป็นการชั่วคราว ไม่ว่าด้วยจุดมุ่งหมายใดๆก็ตาม โดยจัดให้มีกิจกรรมสนับสนุนการบริการ ในหลายสาขาผสมผสานกัน เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจ และความพึงพอใจให้แก่ผู้มาเยี่ยมชม

ยศวีร์ (2547: 10) ให้ความหมายไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจากที่อยู่อาศัย ปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว โดยมีจุดมุ่งหมายของการเดินทางว่าไปเที่ยวที่ใด หรือร่วมกิจกรรม ใด โดยมีการกำหนดระยะเวลาไปกลับค่อนข้างแน่นอน

สรุปความหมายของการท่องเที่ยว คือ เป็นการเดินทางจากที่อยู่ปกติด้วยความสมัครใจ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ หรือเรียนรู้สิ่งต่างๆ เป็นการชั่วคราว ไปยังสถานที่ที่ต้องการเยี่ยมชม โดยมีจุดหมายในการเดินทางที่ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพ หรือรายได้ และมีกำหนดระยะเวลา กับสถานที่เดินทางค่อนข้างแน่นอน

องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2541: 2-5) มีรายงานว่า องค์ประกอบของการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กันเป็นวงจร คือ

1. นักท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยว ถ้าไม่มีนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวก็เกิดขึ้นไม่ได้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้แบ่งนักท่องเที่ยวออกเป็น 6 ประเภท คือ

1.1 นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (international visitor) หมายถึง บุคคลที่มีที่พักอาศัยถาวรในราชอาณาจักรไทย

1.2 นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ค้างคืน (international tourist) หมายถึง นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ที่เข้ามาในราชอาณาจักรไทย แต่ละครั้งอย่างน้อย 1 คืน แต่ไม่เกิน 60 วัน

1.3 นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ไม่ค้างคืน (international excursionist) หมายถึง นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทย แต่ละครั้งโดยมิได้ค้างคืน

1.4 นักท่องเที่ยวภายในประเทศ (domestic visitor) หมายถึง บุคคลทุกสัญชาติที่มีที่พักอาศัยถาวรอยู่ในราชอาณาจักรไทย และเดินทางไปยังสถานที่หนึ่งในอีกจังหวัดหนึ่ง ซึ่งมีค่าใช้จ่ายเป็นถิ่นที่อยู่ประจำ

1.5 นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ค้างคืน (domestic tourist) หมายถึง นักท่องเที่ยวภายในประเทศ ที่ไปค้างคืนนอกที่พำนักอาศัยปัจจุบัน แต่ละครั้งอย่างน้อย 1 คืน

1.6 นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ไม่ค้างคืน (domestic excursionist) หมายถึง นักท่องเที่ยวภายในประเทศ ที่ไม่ได้พักค้างคืนนอกที่พำนักอาศัยปัจจุบัน

2. การตลาดท่องเที่ยว การที่จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวที่นั่น จะต้องมีการตลาดท่องเที่ยวในการชักนำให้เข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งการตลาดท่องเที่ยว หมายถึง ความพยายามที่จะทำให้ นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และบริการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่นั่น การตลาดท่องเที่ยวอาจทำได้ 2 วิธี คือ

2.1 การให้บริการข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว คือ การให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ทางการท่องเที่ยว

2.2 การโฆษณา และการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว เป็นการสื่อสารข้อมูลข่าวสาร การท่องเที่ยวไปยังนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายโดยผ่านสื่อต่างๆ

3. การขนส่ง ในกรณีที่นักท่องเที่ยวตัดสินใจจะเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวใด จำเป็น ต้องมีบริการการขนส่ง นำนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่นั่นๆ และกลับสู่ภูมิลำเนา ซึ่งการขนส่งแบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ

3.1 การขนส่งทางรถยนต์

3.2 การขนส่งทางรถไฟ

3.3 การขนส่งทางเรือ

3.4 การขนส่งทางเครื่องบิน

4. ทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นสินค้าทางการท่องเที่ยว ที่เป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของ นักท่องเที่ยว ให้ต้องการเดินทางไปท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้แบ่งทรัพยากร การท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภท คือ

4.1 ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความงามตามธรรมชาติ สามารถดึงดูดให้คนไปเยือน หรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น เช่น ภูเขา ป่าไม้ น้ำพุร้อน ถ้ำ น้ำตก บ่อน้ำร้อน ชายทะเล หาดทราย ทะเลสาบ และเกาะแก่ง เป็นต้น

4.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์โบราณ และโบราณวัตถุ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นตามความประสงค์ หรือประโยชน์ของมนุษย์เอง ทั้งที่เป็นมรดกในอดีต และได้สร้างเสริมในปัจจุบัน แต่มีผลดึงดูดให้คนไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น เช่น พระราชวัง ศาสนสถาน ชุมชนโบราณ พิพิธภัณฑ์ กำแพงเมือง อุทยานประวัติศาสตร์ และอนุสาวรีย์ เป็นต้น

4.3 ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในรูปแบบของการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม ซึ่งปฏิบัติยึดถือสืบทอดต่อกันมา ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อการดึงดูดให้คนไปเยือน หรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น เช่น สภาพชีวิตในชนบท หมู่บ้านชาวเขา ตลาดน้ำ ศูนย์วัฒนธรรม และงานเทศกาลประเพณีต่างๆ เป็นต้น

5. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่รองรับในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว เพื่อให้การเดินทางท่องเที่ยวเป็นไปด้วยความสะดวกสบาย และปลอดภัย แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

5.1 สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวโดยตรง เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น เพื่อรองรับการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะประกอบด้วย 2 อย่าง คือ

5.1.1 การอำนวยความสะดวกในการเข้า และออกประเทศ โดยการอำนวยความสะดวกในการผ่านเข้า และออกประเทศของนักท่องเที่ยว ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการขนถ่ายกระเป๋าเดินทาง และการตรวจตราหนังสือเดินทาง เป็นต้น

5.1.2 การให้บริการท่องเที่ยว ด้วยการให้ความสะดวกในระหว่างการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ ได้แก่ บริการขนส่งภายในแหล่งท่องเที่ยว บริการที่พักแรม บริการอาหาร และบันเทิง บริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ และบริการจำหน่ายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น

5.2 สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวโดยอ้อม ซึ่งเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ในประเทศแล้ว 3 อย่าง คือ

5.2.1 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ ได้แก่ การสื่อสาร การไฟฟ้า การประปา การคมนาคม การสุขาภิบาล การศึกษา และการสาธารณสุข เป็นต้น

5.2.2 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัย ได้แก่ การป้องกันการโจรกรรม ชิงทรัพย์ เป็นต้น

5.2.3 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านอื่นๆ เช่น การบริการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ และการบริการเสริมความงาม เป็นต้น

วรรณ (2546: 23) กล่าวถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวว่า เป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศต่างๆ เพราะองค์ประกอบนอกจากจะช่วยกระตุ้นให้เกิดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแล้ว ยังเป็นผลดีแก่นักท่องเที่ยวโดยทั่วไปด้วย กิจกรรมทางการท่องเที่ยวจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่าง คือ

1. นักท่องเที่ยว
2. สินค้าท่องเที่ยวหรือสถานที่ท่องเที่ยว
3. การคมนาคมขนส่ง
4. ข้อมูลข่าวสารและการบริการ
5. ความปลอดภัย และอำนวยความสะดวกในการเข้าเมือง
6. องค์ประกอบด้านโครงสร้างพื้นฐาน
7. การสนับสนุนอื่นๆ

ประเภทของการท่องเที่ยว

วรรณ (2546: 17) ได้แบ่งประเภทของการท่องเที่ยวได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. การท่องเที่ยวภายในประเทศ เป็นการท่องเที่ยวไปตามสถานที่ต่างๆภายในประเทศ การท่องเที่ยวในลักษณะนี้จะต้องมีสิ่งจูงใจหลายอย่าง เช่น ความสวยงามของภูมิประเทศ ความสะดวกสบายในการเดินทาง ความปลอดภัย ตลอดจนการโฆษณา หรือมีสิ่งจูงใจโดยเฉพาะของสถานที่นั้น เช่น หลักฐานทางประวัติศาสตร์ หรือศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น เป็นต้น

2. การท่องเที่ยวต่างประเทศ เป็นการท่องเที่ยวไปยังสถานที่ที่ต่างไปจากประเทศของตน และต้องผ่านขบวนการระหว่างประเทศหลายอย่าง เช่น สุลกากร ด้านตรวจคนเข้าเมือง เป็นต้น ใช้ภาษาต่างประเทศและอาจต้องมีมัคคุเทศก์เป็นผู้นำ การท่องเที่ยวต่างประเทศนี้ขนาดของประเทศเป็นสิ่งสำคัญ เช่น ประเทศที่มีขนาดใหญ่ มักจะมีสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวมาก เพราะมีโอกาสที่จะมีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งอื่นๆหลากหลายมากกว่าประเทศที่มีขนาดเล็ก แต่บางครั้งการที่จะเดินทางไกลๆ ก็อาจจะเป็นอุปสรรค หรือทำให้นักท่องเที่ยวหมดความสนใจ หรือมีความสนใจน้อยลงก็ได้

นอกจากนั้น การท่องเที่ยวยังขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการไปเที่ยวอีกด้วย ตัวอย่างเช่น การไปท่องเที่ยวในระหว่างวันหยุดอาจจะเป็นการไปตากอากาศ ชมสภาพบ้านเมือง หรือไปคู่วิถีชีวิตความเป็นอยู่ในชนบทรวมไปถึงการไปเยี่ยมเยียนเพื่อนฝูง เป็นต้น จากวัตถุประสงค์ดังกล่าว อาจจะแบ่งลักษณะของการท่องเที่ยวออกได้เป็น 6 ลักษณะ (วรรณ, 2546:17-18) ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเพื่อความสนุกสนาน และความบันเทิง เป็นการท่องเที่ยวเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ ประกอบกับความอยากรู้อยากเห็น เพื่อชมทิวทัศน์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของท้องถิ่นต่างๆ หรือท่องเที่ยวไปตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน บางครั้งเป็นการไปเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ และสถานที่พักอาศัย การท่องเที่ยวแบบนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น รสนิยม ฐานะทางเศรษฐกิจของนักท่องเที่ยว และสิ่งที่ดึงดูดความสนใจของสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่ง

2. การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน เป็นการใช้เวลาว่างเพื่อพักผ่อนร่างกายและสมอง อาจรวมถึงการพักผ่อนหลังความเจ็บป่วย โดยจะใช้เวลาพักผ่อนให้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้ สถานที่ที่ไปพักจะเลือกที่สงบ สะดวกสบาย อากาศบริสุทธิ์ เช่น ชายทะเล หรือบนภูเขาที่ห่างไกลจากความอึกทึกครึกโครม

3. การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวที่มักมีจุดประสงค์ที่จะศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่างๆ ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวด้วย เป็นการศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ทั้งในแง่มุมมานุษยวิทยา และสังคมวิทยา เช่น ชมโบราณสถาน ศิลปะหรือการแสดงต่างๆ

4. การท่องเที่ยวเพื่อการกีฬา การท่องเที่ยวแบบนี้มีจุดประสงค์ 2 ประการ คือ

4.1 เป็นการไปชมการแข่งขันกีฬาที่ตนสนใจ เช่น ฟุตบอล มวย เทนนิส ฯลฯ การแข่งขันกีฬานี้ ถึงแม้ว่าจะมีการย้ายสถานที่แข่งขันก็ยังมีผู้ชมติดตามไปชมอยู่เสมอ

4.2 เป็นการท่องเที่ยวเพื่อไปเล่นกีฬา หรือออกกำลังกาย ซึ่งการท่องเที่ยวประเภทนี้ สถานที่ที่จะไปเป็นสิ่งดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยว เช่น ชายทะเล ภูเขา หรือการเดินป่าเพื่อ ยิงนก ตกปลา หรือส่องสัตว์ เป็นต้น จากจุดประสงค์ดังกล่าวจะพบว่าประเทศที่มีทัศนียภาพ หรือลักษณะภูมิประเทศหลายๆแบบมักจะได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวประเภทนี้มาก

5. การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ การประชุม และสัมมนา ความจริงแล้วลักษณะการท่องเที่ยวแบบนี้ไม่น่าจะถือว่าเป็นการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพราะตามหลักแล้ว การท่องเที่ยวต้องเป็นการเดินทางไปเพื่อที่จะท่องเที่ยวหรือพักผ่อน แต่ความเป็นจริงแล้ว ผู้ที่ไปเพื่อธุรกิจหรือสัมมนามักจะแบ่งเวลาส่วนหนึ่งไว้สำหรับการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแบบนี้สิ่งที่จะเป็นปัจจัยดึงดูดนักท่องเที่ยว คือ ต้องมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ มีสถานที่พักอาศัย หรือโรงแรม และระบบการคมนาคมที่ดี สะดวก รวดเร็ว ปัจจุบันนี้การท่องเที่ยวลักษณะนี้มีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นเรื่อยๆ

6. การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา คือ การที่บุคคลไปต่างประเทศเพื่อศึกษาดูงาน หรือวิจัย หรือการแลกเปลี่ยนอาจารย์ นักศึกษา ระหว่างมหาวิทยาลัย และจะไปอยู่ในประเทศนั้นเป็นเวลา นับเดือน การท่องเที่ยวประเภทนี้รวมถึงการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาภายในประเทศด้วย จัดว่าเป็นการท่องเที่ยวที่ทำรายได้ให้กับประเทศอย่างหนึ่ง

จากจุดประสงค์ดังกล่าวข้างต้นทำให้ธุรกิจการท่องเที่ยวเจริญก้าวหน้ากลายเป็นธุรกิจระหว่างชาติที่จะต้องอาศัยความร่วมมือซึ่งกันและกัน ระหว่างหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว มีการแข่งขันปรับปรุงบริการด้านการท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศมากยิ่งขึ้น และมีรูปแบบการท่องเที่ยวแบบใหม่เกิดขึ้นเสมอเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวแบบ Ecotourism หรือการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นต้น (วรรณ, 2546:18)

ศรัณยา (2546: 15-19) ได้แบ่งประเภทของการท่องเที่ยวออกเป็น 3 ชนิด คือ

1. การท่องเที่ยวตามลักษณะพื้นฐานของการท่องเที่ยว โดยพิจารณาตามวัตถุประสงค์ ในการเดินทางของนักท่องเที่ยว ดังนี้

1.1 การท่องเที่ยวเมื่อมีเวลาว่าง (leisure) การใช้เวลาว่างของมนุษย์มีความแตกต่างกันตามเจตคติ และสิ่งแวดล้อม การใช้เวลาว่างของบุคคลเป็นไปตามแรงจูงใจส่วนบุคคล แต่ในยุคของข้อมูลข่าวสาร ทำให้คนได้รับรู้ข่าวสารต่างๆได้โดยง่าย ทำให้มีการท่องเที่ยวไปในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ตามอัธยาศัยใจของตนเพิ่มขึ้น ผู้ที่มีเวลาว่างจะวางแผนในการเดินทางล่วงหน้าในแหล่งท่องเที่ยวที่แต่ละคนสนใจ

1.2 การท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อน (recreation) เป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการพักผ่อนอย่างแท้จริง การใช้เวลาหยุดงานไปท่องเที่ยวในลักษณะสบายๆ เช่น การไปพักผ่อนในบ้านพักตากอากาศริมทะเล บริเวณบ่อน้ำแร่ และเชิงเขา ฯลฯ

1.3 การท่องเที่ยวในวันหยุด (holiday) ปัจจุบันการเดินทางท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ จึงมีการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากการทำงานเพื่อการดำรงชีพ ในวันหยุดจึงมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเดินทางไปต่างท้องถิ่น หรือนอกเมือง นอกถิ่นฐานที่อยู่อาศัยของตน ชาวตะวันตกนิยมเดินทางออกนอกเมืองหรือเดินทางไปยังท้องถิ่นอื่น เพื่อพักผ่อนในวันหยุดสุดสัปดาห์ หรือพักร้อน จนเป็นวัฒนธรรมของการเดินทางท่องเที่ยวของชาวตะวันตก

1.4 การท่องเที่ยวเพื่อการกีฬา (sport) การท่องเที่ยวชนิดนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ

1.4.1 การไปชมการแข่งขันกีฬาที่ตนสนใจ เช่น ฟุตบอล มวย เทนนิส หรือกอล์ฟ การแข่งขันกีฬานี้ถึงแม้จะมีการย้ายสถานที่แข่งขัน ก็ยังมีผู้ชมติดตามไปชมอยู่เสมอ

1.4.2 การไปแข่งขันกีฬา เล่นกีฬา หรือออกกำลังกาย การเดินทางไปแข่งขันกีฬา ในสนามแข่งขันกีฬาที่ได้กำหนดไว้ หรือการไปเล่นกีฬา หรือออกกำลังกาย นักท่องเที่ยวจะเดินทางไป ในสถานที่ที่ดึงดูดให้เกิดการเล่นกีฬา เช่น ชายทะเล ภูเขา การเดินป่า ยิงนกตกปลา และส่องสัตว์ เป็นต้น การท่องเที่ยวชนิดนี้ทำให้ประเทศที่มีทัศนียภาพ หรือภูมิประเทศหลากหลายลักษณะ จะได้ ประโยชน์จากนักท่องเที่ยวประเภทนี้มาก

1.5 การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ (health) ปัจจุบันการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพกำลังเป็นที่ นิยม มีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพอย่างมีระบบ เช่น นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไป ประเทศโปแลนด์เพื่อฟื้นฟูสุขภาพ การเดินทางเพื่อไปรับการรักษาทางการแพทย์ การเดินทางไป อาบน้ำแร่ในแหล่งน้ำแร่ต่างๆ เป็นต้น

1.6 การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา (study) องค์การท่องเที่ยวโลกได้มีมติให้นักศึกษา และ ผู้ที่เดินทางไปฝึกอบรมศึกษาดูงานเป็นนักท่องเที่ยวด้วย ดังนั้นการเดินทางเพื่อไปศึกษาในต่างถิ่น ต่างประเทศ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ภูมิ และประสบการณ์แล้ว ยังมีการเดินทางเพื่อฝึกอบรมระยะสั้น การเดินทางเพื่อดูงาน การเรียนภาษาอังกฤษภาคฤดูร้อน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนในตอนเช้าและ เที่ยวชมสถานที่ในตอนบ่าย การเรียนภาษาอังกฤษในลักษณะดังกล่าวได้มีการจัดทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ซึ่งเป็นที่นิยมจากผู้ปกครองที่ฐานะทางเศรษฐกิจดี ส่งบุตรธิดาไปพัฒนาความรู้ ทางภาษา และประสบการณ์ในต่างประเทศ

1.7 การท่องเที่ยวทางศาสนา (religion) การท่องเที่ยวชนิดนี้นับว่าเป็นการท่องเที่ยวที่เก่าแก่ชนิดหนึ่ง ถึงแม้ในระยะเวลาที่ ขว้ายากลำบากแวง การเดินทางไม่ปลอดภัย ก็มีผู้แสวงบุญ ที่เดินทางด้วยความศรัทธา เช่น ในยุคมืด (dark period) ประชาชนนิยมเดินทางเพื่อแสวงบุญไปยัง สถานที่ที่เป็นความเชื่อในศาสนาของตน จึงกล่าวได้ว่าศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ เกิดการเดินทางท่องเที่ยว

1.8 การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ (business) การเดินทางชนิดนี้นับเป็นการเดินทางที่เก่าแก่ที่สุดของมนุษย์ เมื่อมนุษย์ได้ตั้งถิ่นฐานถาวรแล้ว มีสิ่งของที่ผลิตเหลือบริโภคอุปโภค จะมีการเดินทางเพื่อนำสินค้าขึ้นไปขายยังชุมชนอื่น และพัฒนามาเป็นธุรกิจอย่างมีระบบในทุกวันนี้

1.9 การท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมมิตรและญาติ (visiting friends and relatives หรือ VFR) การท่องเที่ยวชนิดนี้เป็นการท่องเที่ยวที่สำคัญอีกชนิดหนึ่งที่มวลมนุษย์จะเดินทางไปเยี่ยม บิดา มารดา ญาติในถิ่นเกิด หรือที่อยู่อาศัยของครอบครัว ปัจจุบันการท่องเที่ยวชนิดเยี่ยมญาติหรือมิตรเป็นการท่องเที่ยวที่สำคัญที่สุดเป็นอันดับสองรองจากการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ การตัดสินใจท่องเที่ยวชนิด VFR นักท่องเที่ยวมีจุดหมายปลายทางที่ชัดเจนอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งเป็นแหล่งพำนักของญาติมิตร

1.10 การท่องเที่ยวเพื่อวัตถุประสงค์ขององค์กร (mission) การท่องเที่ยวชนิดนี้เป็นการเดินทางของบุคคลหรือคณะบุคคล เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ขององค์กรของตน เช่น การเดินทางของคณะรัฐบาลเพื่อไปเยือน ไปประชุมเจรจาในต่างประเทศ การเดินทางของคณะทูตเพื่อดำเนินงานตามที่ได้รับมอบหมาย การเดินทางของผู้สอนศาสนาไปยังเมืองต่างๆ และประเทศต่างๆ เพื่อเผยแพร่ศาสนา เช่น การเผยแพร่ศาสนาคริสต์นิกายมอร์มอนด์ เป็นต้น

2. การท่องเที่ยวตามมาตรฐานสากล การท่องเที่ยวชนิดนี้มีลักษณะดังต่อไปนี้

2.1 การท่องเที่ยวภายในประเทศ เป็นการท่องเที่ยวไปในสถานที่ต่างๆ ภายในประเทศ การท่องเที่ยวชนิดนี้จะต้องมีสิ่งจูงใจหลายประการ เช่น ความสวยงามของภูมิประเทศ ความสะดวกสบายในการเดินทาง ความปลอดภัย ตลอดจนการโฆษณา หรือมีสิ่งจูงใจโดยเฉพาะของสถานที่นั้นๆ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัฒนธรรม และธรรมชาติอันงดงามในแต่ละท้องถิ่น

2.2 การท่องเที่ยวต่างประเทศ เป็นการท่องเที่ยวไปยังสถานที่ที่แตกต่างไปจากประเทศของตน ในการท่องเที่ยวในต่างประเทศ ต้องผ่านขั้นตอนการเดินทางระหว่างประเทศหลายประการ ได้แก่ กระบวนการต่างประเทศ สถานทูต หรือกงสุลของประเทศที่เป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว สุศกการ และด่านตรวจคนเข้าออกเมือง

2.3 การท่องเที่ยวในลักษณะส่วนตัว เป็นการท่องเที่ยวเฉพาะบุคคล หรือครอบครัว ที่เดินทางโดยอิสระ ผู้เดินทางเป็นผู้รับผิดชอบการเดินทาง ที่พัก และค่าใช้จ่ายของตนเอง นักท่องเที่ยวอาจติดต่อให้บริษัทนำเที่ยวจัดการอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น ที่พัก การเดินทาง และรายการนำเที่ยว แต่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงกว่าการเดินทางไปเป็นหมู่คณะ การท่องเที่ยวชนิดนี้อาจเป็นการเดินทางคนเดียว คู่สามีภรรยา หรือครอบครัว หรือเป็นหมู่คณะที่จำนวนต่ำกว่า 15 คน เมื่อเดินทางถึงจุดหมายปลายทางแล้ว นักท่องเที่ยวจะติดต่อกับบริษัทนำเที่ยวในเมืองนั้นๆ เพื่อซื้อรายการท่องเที่ยวไปในสถานที่ต่างๆ ซึ่งบริษัทนำเที่ยวจะจัดให้ไปพร้อมกับนักท่องเที่ยวอื่นๆ ทำให้ค่าใช้จ่ายถูกลง แต่ถ้านักท่องเที่ยวต้องการไปเป็นส่วนตัว บริษัทนำเที่ยวจะบริการให้ แต่จะเสียค่าใช้จ่ายในราคาที่สูงกว่า และยังมีนักท่องเที่ยวอิสระที่ท่องเที่ยวเอง โดยศึกษาแหล่งท่องเที่ยวจากหนังสือคู่มือแนะนำเที่ยวเฉพาะประเทศที่ให้รายละเอียดอย่างสมบูรณ์ ในเรื่องที่พัก ร้านอาหาร แหล่งท่องเที่ยว และเส้นทางการเดินทาง นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางตามลำพังได้

2.4 การท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะ การท่องเที่ยวชนิดนี้โดยส่วนใหญ่ นักท่องเที่ยวมอบให้บริษัทนำเที่ยวเป็นผู้ดำเนินการ เป็นการเดินทางท่องเที่ยวเป็นคณะไม่ต่ำกว่า 15 คน บริษัทจะจัดดำเนินการนำเที่ยวในสถานที่ต่างๆ ตามรายการที่ตกลงกันไว้ เช่น การจัดเรื่องการเดินทาง ที่พัก อาหาร และแหล่งขายสินค้าที่ระลึก โดยมีมัคคุเทศก์เป็นผู้อำนวยความสะดวก ตลอดการเดินทาง การท่องเที่ยวชนิดนี้จ่ายค่าบริการต่ำกว่าการเดินทางลักษณะส่วนตัวมาก การเดินทางชนิดนี้เป็นที่นิยมทั่วโลก นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายตลอดการเดินทาง การท่องเที่ยวชนิดนี้เรียกว่า GIT (group inclusive tour) นักท่องเที่ยวสามารถรู้ค่าใช้จ่ายล่วงหน้าเพื่อการตัดสินใจ การท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะชนิดทัวร์เหมาจ่าย (package tour) มีลักษณะใกล้เคียงกับ GIT แตกต่างกันในเรื่องเส้นทางที่กำหนดโดยบริษัททัวร์ นักท่องเที่ยวที่ร่วมเดินทางมีหลากหลายอาชีพ และนักท่องเที่ยวในขณะนั้นไม่รู้จักกันมาก่อน

3. การท่องเที่ยวตามลักษณะการจัดการ การท่องเที่ยวชนิดนี้มีรูปแบบดังนี้

3.1 กำหนดโดยประเภท ได้แก่ การท่องเที่ยวภายในประเทศ (domestic tourism) กับ การท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (international tourism)

3.2 กำหนดโดยระยะทาง ได้แก่ การท่องเที่ยวระยะไกล (long-haul) กับ การท่องเที่ยวระยะใกล้ (short-haul)

3.3 กำหนดโดยวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยว เช่น พักผ่อน ศึกษาดูงาน กีฬา การเชื่อม
ญาติมิตร การประชุม หรือเพื่อสุขภาพ

3.4 กำหนดโดยระยะเวลา ได้แก่ การแวะไปเยี่ยม (visit) หรือทัศนจร (excursion) โดย
ไม่ค้างคืน กับการพักเยี่ยม(staying visit) โดยค้างแรม ในปัจจุบันยังมีการท่องเที่ยวแบบ Home Stay
และ Long Stay ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมสูง และเป็นที่สนใจแก่ผู้จัดนำเที่ยว ทั่วโลก

3.5 กำหนดโดยนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเป็นผู้กำหนดแหล่งท่องเที่ยวและเส้นทาง
อาจเป็นการท่องเที่ยวคนเดียว หรือการท่องเที่ยวเป็นกลุ่ม

3.6 กำหนดโดยวิธีการจัดการ ได้แก่ การท่องเที่ยวแบบอิสระ (independent travel) กับ
การท่องเที่ยวแบบเบ็ดเสร็จ (inclusive travel and visit)

3.7 กำหนดโดยปริมาณและคุณภาพ ได้แก่ การท่องเที่ยวมวลชน (mass tourism)
เพราะสามารถไปครั้งละมากๆเป็นการท่องเที่ยวเพื่อประชาชน (popular tourism) เพราะเป็นที่นิยม
ของประชาชน และการท่องเที่ยวเพื่อสังคม (social tourism)

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

บุญเลิศ (2542: 8) กล่าวว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีลักษณะ
สำคัญ 6 ประการ ดังนี้

1. การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภททั้งแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ
ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และแหล่งท่องเที่ยวประเภท ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี
2. การท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่า และความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว
3. การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมใน
แหล่งท่องเที่ยว

4. การท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส เรียนรู้ และได้รับประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับ
ธรรมชาติและวัฒนธรรม

5. การท่องเที่ยวที่ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวในระยะยาว

6. การท่องเที่ยวที่ให้ผลประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น และคืนประโยชน์กลับสู่ทรัพยากร
ท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นด้วย

อุไรวรรณ (2544: 22) ให้ความหมายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่า เป็นรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรได้อย่างยาวนาน และไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ และเอกลักษณ์วัฒนธรรมของท้องถิ่น ขณะเดียวกันก็สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและประชาชนในแต่ละท้องถิ่นได้

วรรณ (2546: 147) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่า หมายถึง การพัฒนาและจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาดรอบคอบ ระมัดระวัง ให้เกิดผลดีทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสามารถธำรงรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติไว้ได้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้นานที่สุด โดยไม่ทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมของท้องถิ่น

ยศวีร์ (2547: 21) ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดการใช้ทรัพยากรได้อย่างยาวนาน โดยที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และเอกลักษณ์ วัฒนธรรม วิถีชีวิตของท้องถิ่น ขณะเดียวกันก็เกิดความพึงพอใจและสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว ประชาชนในแต่ละท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของ และนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนได้

ดังนั้น การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงหมายถึงรูปแบบ การพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม ให้สามารถดำรงอยู่ต่อไปอย่างยาวนาน ควบคู่กับการรักษาระบบนิเวศทางธรรมชาติ และอนุรักษ์เอกลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อผลประโยชน์แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

รูปแบบของการท่องเที่ยว

ในการเดินทางท่องเที่ยวของแต่ละบุคคลต่างมีจุดมุ่งหมาย วิธีการ และความต้องการที่แตกต่างกัน จึงทำให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลายซึ่งมีการเรียกรูปแบบแตกต่างกันตามมุมมอง หรือมิติต่างๆ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540: 2-6) สามารถจำแนกได้ดังต่อไปนี้

1. มิติด้านทรัพยากร เป็นการมองรูปแบบการท่องเที่ยวในด้านทรัพยากรเป็นหลัก ได้แก่ Natural Tourism, Cultural Tourism, Historical Tourism, Event Tourism, Rural Tourism และ Endemic Tourism

2. มิติด้านกิจกรรม เป็นการมองรูปแบบการท่องเที่ยวในด้านกิจกรรมเป็นหลัก ได้แก่ Wilderness Tourism, Adventure Travel, Natural History Tourism, Alternative Tourism, Experience Travel, Cultural Travel, Value-Added Travel, Entertainment, Sport และ Recreation

3. มิติด้านการตลาด เป็นการมองรูปแบบการท่องเที่ยวในด้านการตลาดเป็นหลัก ได้แก่ Mass Market, Elite Market, Back Packing Market, Individual Market และ Domestic Market

4. มิติด้านการจัดการ เป็นการมองรูปแบบการท่องเที่ยวในด้านการจัดการเป็นหลัก ได้แก่ Sustainable Tourism และ Conservation Tourism

วรรณ (2546: 141) กล่าวว่า การท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นและเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว และขยายตลาดเพิ่มมากขึ้นมีดังนี้ คือ

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ (eco tourism)
2. การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (adventure travel)
3. การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (geo tourism)
4. การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ (health tourism)
5. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (historical tourism)

6. การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (cultural and traditional tourism)
7. การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตชนบท (rural tourism)
8. การท่องเที่ยวแบบผสมผสาน (soft tourism)
9. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agro tourism)

รูปแบบการท่องเที่ยวดังกล่าว จะมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันตามรูปแบบของการท่องเที่ยวแต่ละแบบ ขึ้นอยู่กับความพร้อมทางด้านต่างๆของสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่ง

รูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ราไพพรรณ (ม.ป.ป.: 18-22) ได้แบ่งประเภทของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ดังนี้

1. รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (natural based tourism) ซึ่งรูปแบบที่นิยมจัดในประเทศไทย ได้แก่

1.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

1.2 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (marine ecotourism) คือ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติทางทะเลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศทางทะเล เช่น เดินชมธรรมชาติป่าบนเกาะ ป่าชายหาด ป่าชายเลน การดำน้ำดูปะการัง เป็นต้น

1.3 การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา หรือ ศิลาสัญจร (litho travel) คือ การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่เป็น หินผา ลานหินทราย อุโมงค์โพรง ถ้ำน้ำลอด ถ้ำหินงอกหินย้อย เพื่อความงาม ภูมิทัศน์ที่มีความแปลกของการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่โลก ศิลาธรรมชาติของหินประเภทต่างๆ และซากบรรพชีวิน หรือฟอสซิล

1.4 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agro tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์ และเลี้ยงสัตว์ เพื่อชื่นชมความงาม ความสำเร็จ และผลิตผลในสวนเกษตร

2. รูปแบบของการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (culture based tourism) มีการจัดรายการท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรมไว้หลายประเภท ได้แก่

2.1 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (cultural tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานประเพณีต่างๆที่ชาวท้องถิ่นนั้นได้จัดขึ้น ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน เพื่อศึกษา ความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพ พิธีกรรมต่างๆ และได้รับความรู้มีความเข้าใจต่อสภาพสังคม และวัฒนธรรม ได้แก่ งานประเพณีในราชสำนัก (ประเพณีหลวง) และประเพณีพื้นบ้าน อาทิ พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง เป็นต้น

2.2 การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (historical tourism) หมายถึง การเดินทางไปยังแหล่งโบราณคดี และประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยว ได้มีความรู้ความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่น ได้แก่ การจัดรายการท่องเที่ยวตามรอยประวัติศาสตร์ต่างๆ เช่น ทิวเส้นทางศิลปะขอม ตามรอยพ่อขุนเม็งราย เทียวอุทยานประวัติศาสตร์ต่างๆ เป็นต้น

2.3 การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชนบท (rural tourism / village tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษ มีความโดดเด่น เพื่อความเพลิดเพลิน ได้ความรู้ และภูมิปัญญาพื้นบ้าน ได้แก่ การท่องเที่ยวหมู่บ้านช้าง ปางช้าง หมู่บ้านทอผ้า หมู่บ้านทำเครื่องเงิน หมู่บ้านทำร่ม หมู่บ้านจักสาน หมู่บ้านทำเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

3. รูปแบบของการท่องเที่ยวผสมผสาน มีทั้งการผสมผสานระหว่างการท่องเที่ยวแบบผจญภัยกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเมื่อผสมกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เรียกว่า eco adventure travel เมื่อผสมกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะเรียกว่า eco cultural travel ได้แก่ การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ

ความหมายและแนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร(agro-tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นชัดเจนว่ามีใช้เป็นแนวทางของ ecotourism หรือ soft-tourism (สร้อยศรี, 2540: 42) แต่จุดมุ่งหมายของการท่องเที่ยวประเภทนี้ เป็นการผสมผสานระหว่างวิถีการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเป็นอยู่ของชาวชนบท รูปแบบของกิจกรรม และการประกอบอาชีพทางการเกษตร ที่มีความหลากหลายรูปแบบ รวมทั้งทัศนียภาพอันสวยงามมาจัดให้มีระบบการบริหารจัดการ โดยเกษตรกรหรือชุมชน โดยเปิดโอกาสให้กับนักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับธรรมชาติ และวัฒนธรรมการเกษตรบนพื้นที่จริง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเกษตร ก่อให้เกิดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ และยึดหลักแห่งการเคารพศักดิ์ศรีของระบบนิเวศน์ เป็นการอนุรักษ์ฐานการเกษตรให้คงอยู่เอื้ออำนวยประโยชน์ และโอกาสทางเศรษฐกิจ พร้อมกับการพัฒนาพื้นที่ทางการเกษตรให้มีคุณภาพต่อไป

นิออน (2545: 366) ให้แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรว่า

1. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ การท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมการเกษตรเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวหลัก ซึ่งสามารถดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรในชุมชน ให้ผู้คนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเต็มตัว ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนับว่าเป็นหนึ่งในรูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2. ประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร แบ่งได้เป็นทรัพยากรที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น สำหรับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบ่งออกได้ โดยพิจารณาจากสภาพทั่วไปของแหล่งเกษตรกรรม และการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยดูจากลักษณะการประกอบกิจกรรมทางการเกษตร โดยแบ่งได้เป็น การกสิกรรม การประมง การปศุสัตว์ และการปศุสัตว์ และพิจารณาจากการจัดการโดยแบ่งได้เป็น รูปแบบทั่วไป รูปแบบเชิงอนุรักษ์ และรูปแบบเชิงนิเวศ

3. จุดมุ่งหมายในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ การสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว สร้างรายได้ ปกป้องรักษาสีเขียวแวดล้อม และวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น และเพื่อ

เชื่อมการท่องเที่ยวกับชุมชนให้เป็นหนึ่งเดียวกัน การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรทำได้ โดย การจัดการทรัพยากร (การจัดประเภทแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการวางแผนและจัดการ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร) การจัดการบริหาร การจัดการบุคลากร และการจัดการการตลาด

4. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทยมีแนวโน้มจะเพิ่มความสำคัญมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม มีทรัพยากรทางการเกษตรหลากหลาย กรมส่งเสริม การเกษตรจึงได้เริ่มโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในท้องถิ่นทั่วประเทศไทย ได้จัด ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย ให้เป็นรูปแบบของกิจกรรมที่จะให้บริการ แก่นักท่องเที่ยว และได้ดำเนินการบริหารและจัดการ โดยเน้นให้ผู้คนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมใน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนของตน

ความหมายของการท่องเที่ยวเกษตร

นำชัย (2540: 2-5) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agro-ecotourism) ไว้ว่า หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการเรียนรู้ และเข้าใจในธรรมชาติ วัฒนธรรมการเกษตร อันเกิดจากภูมิปัญญา และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส กับ ธรรมชาติ และวัฒนธรรมการเกษตรบนพื้นที่จริง ซึ่งจะยึดหลักแห่งการเคารพซึ่งศักดิ์ศรีของ ระบบนิเวศ และเอื้ออำนวยประโยชน์และโอกาสทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น

สุรเชษฐ์ (2541: 17) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agro-tourism) ไว้ว่า เป็นการท่องเที่ยวที่นำนักท่องเที่ยวออกไปสู่พื้นที่ที่เป็นแหล่งพืชไร่พืชสวน ชาวเกษตรกรจะเป็น ผู้นำหรืออาจมีบุคคลที่นำ แต่จะมีการศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตของเกษตรกร รวมทั้งดำเนินงานในการ ทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และบางครั้งนักท่องเที่ยวเองเข้าไปร่วมช่วยเหลือเกษตรกร

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2543: 18-20) ได้ทำการศึกษา เพื่อกำหนดแนวทางพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agro-tourism) โดยกำหนดคำนิยาม ของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไว้หลายวิธี เพื่อนำไปพิจารณาหาผลการศึกษาที่ชัดเจน ดังนี้

1. การให้คำนิยามโดยใช้หลักองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ แหล่ง หรือสิ่งดึงดูดใจ นักท่องเที่ยว บริการ และนักท่องเที่ยว หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมหลักด้านการเกษตร

ที่สามารถดึงดูด และเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว โดยมีบริการจัดไว้ให้รับรอง เพื่อสนองตอบตามมาตรฐานความต้องการของนักท่องเที่ยว ให้ได้รับความรู้และเพลิดเพลิน โดยนักท่องเที่ยวมีความสามารถ และยินดีจะจ่ายเพื่อเข้าถึงแหล่งและใช้บริการนั้น

2. การให้คำนิยามโดยใช้หลักการเชิงระบบที่ประกอบด้วย ปัจจัยที่ใช้ (input) กระบวนการ (process) และผลที่ได้ (output) รวมทั้งผลข้างเคียง (effect) หรือผลกระทบ (impact) หมายถึง การท่องเที่ยวที่ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวมีกิจกรรมเป็นหลัก มีการบริหาร และการจัดการไว้เพื่อรองรับการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และสร้างรายได้แก่เกษตรกร และมีการจัดการผลกระทบ

3. การให้นิยามโดยหลักการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ที่คำนึงถึงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ปัญหาผลกระทบสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของชุมชน และระบบบริหารและการจัดการที่ดี หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมการเกษตรเป็นหลัก มีการจัดการโดยใช้หลักการเชิงอนุรักษ์ โดยเกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วม มีการจัดระบบการบริหาร การจัดการคุณภาพโดยมุ่งให้บังเกิดผลทางด้านส่งเสริมการพัฒนาการเกษตร การพักผ่อน การศึกษาทางวัฒนธรรม และการรักษาสภาพแวดล้อม

อุไรวรรณ (2544: 37) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การเดินทางไปเยี่ยมชมเยือนชมพื้นที่ที่มีกิจกรรมด้านการเกษตรเป็นหลัก โดยมีการจัดประเภทของการบริการต่างๆ ไว้รองรับเพื่อให้แก่นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ ประสบการณ์ และการพักผ่อนหย่อนใจ รวมทั้งเป็นการอนุรักษ์พื้นที่ และกิจกรรมการเกษตรให้มีคุณภาพ และยั่งยืนต่อไป

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อ้างถึงใน กนก, 2545: 7) ได้ให้ความหมายว่าการท่องเที่ยวเกษตรเป็นการนำเที่ยวชมด้านการเกษตรที่มีความหลากหลาย เช่น การทำนาข้าว สวนผลไม้ สวนไม้ดอกไม้ประดับ สวนสมุนไพร การเลี้ยงผึ้ง การเลี้ยงไหม ซึ่งผสมกลมกลืนกับธรรมชาติ ที่มีทัศนียภาพที่สวยงามตามชนบทในภาคต่างๆ ของประเทศไทย เป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจ และสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวในสิ่งที่ได้พบเห็น ดังนั้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในสถานที่ดังกล่าวนี้เป็นแนวทางที่จะให้ความรู้ให้ประสบการณ์ สร้างความตื่นตาตื่นใจแก่นักท่องเที่ยว และสามารถสร้างรายได้ให้เกษตรกรจากการจำหน่ายสินค้า และผลผลิตทางการเกษตรจากไร่ นา ผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรแปรรูป และค่าบริการในการให้บริการของเกษตรกรโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่

แล้วในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ และเป็นการแก้ปัญหาแรงงานที่ว่างงาน จากการเลิกจ้างของสถานประกอบการในเมืองที่เดินทางสู่ชนบทในสภาพที่เศรษฐกิจตกต่ำ และเป็นการพัฒนาทรัพยากรชุมชนเกษตร เพื่อสร้างรายได้เสริม และรายได้นอกภาคเกษตร นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวเกษตรบางจุดยังใช้เป็นสถานที่ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร ให้กับเกษตรกร และประชาชนทั่วไปสามารถเพิ่มรายได้ และกระจายรายได้ให้แก่เกษตรกรในชนบท ทั้งรายได้เสริม เช่น การจำหน่ายสินค้าทางการเกษตร สินค้าแปรรูป และหัตถกรรม ส่วนรายได้นอกภาคการเกษตร ก็จะเกิดจากการให้บริการด้านความรู้ทางวิชาการ การนำชมการจำหน่ายอาหาร ตลอดจนให้เข้าวัดดูอุปกรณ์ทางการเกษตรอื่นๆ และยังเป็นแหล่งให้ความรู้ทางด้านเกษตร วิถีชีวิตและวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ในชนบท ก่อให้เกิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ

วรรณ (2546: 145) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หรือเกษตรสัญจร เป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบที่เกิดขึ้น และได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก โดยท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ทางการเกษตร สวนเกษตร ฟาร์มปศุสัตว์ เพื่อชมความงาม การผลิตพืชผลทางการเกษตร ชมวิถีการดำเนินชีวิตของเกษตรกร ชนบทธรรมชาติประเพณีวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชาวบ้านในท้องถิ่น หรือชนบท ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งทัศนียภาพอันสวยงาม อันจะก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินรวมทั้งได้รับความรู้พื้นฐานด้านการเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ชุมชนเกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์ และสัตว์เลี้ยง แหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำต่าง ๆ สถานที่ราชการ ตลอดจนสถาบันการศึกษาที่มีงานวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี การผลิตทางการเกษตร ที่ทันสมัย ฯลฯ เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จ และเพลิดเพลินในกิจกรรมทางการเกษตรในลักษณะต่าง ๆ ได้ความรู้ ได้ประสบการณ์ใหม่ ๆ บนพื้นฐานความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่นั้น (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2547)

ยศวีร์ (2547: 25) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเกษตรว่า เป็นการเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์ และเลี้ยงสัตว์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จ เพื่อที่จะเรียนรู้ เข้าใจในวัฒนธรรมเกษตร อันเกิดจากภูมิปัญญา และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น และได้เพลิดเพลินสนุกสนานไปด้วย รวมถึงได้รับประสบการณ์ใหม่บนพื้นฐานการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้น

ประเภทของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2543: 2-3) จำแนก ลักษณะของพื้นที่ทางการเกษตรกรรม ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้ดังนี้

1. รูปแบบการทำนา ที่ใช้วัฒนธรรมดั้งเดิมในการเตรียมดินและเก็บเกี่ยว เช่น ใช้ควายใช้โค ไถนา การเก็บเกี่ยว และ นวดด้วยแรงงานคน มีการประกอบอาชีพเสริม ได้แก่ การขาย และ การถนอมเก็บปลา เป็นต้น ซึ่งวัฒนธรรมแบบนี้สามารถพบเห็นได้บริเวณจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และอ่างทอง เป็นต้น
2. รูปแบบเกษตรผสมผสาน ได้แก่ การปลูกพืชปลอดสารพิษ ร่วมกับไม้ผล และชุดบ่อเลี้ยงปลา หรือทำนาควบคู่กันไป สามารถทำผักสด ขายผลไม้ ปิ้งปลา หรือกุ้งขายให้นักท่องเที่ยว รูปแบบนี้พบมากในจังหวัดนครปฐม และราชบุรี เป็นต้น
3. รูปแบบสวนผลไม้ ไม้ผลเป็นที่นิยมของชาวต่างชาติ ได้แก่ มะม่วง ส้มโอ มังคุด ทุเรียน ลำไย และลิ้นจี่ เป็นต้น สามารถจัดเทศกาลชิมผลไม้ของแต่ละจังหวัดได้ โดยให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเก็บผลไม้ได้ด้วยตนเอง โดยจัดกรรมวิธีการเก็บที่หลากหลาย
4. รูปแบบไม้ดอกไม้ประดับ ได้แก่ สวนไม้ดอกไม้ประดับที่จังหวัดนครปฐม เชียงใหม่ เชียงราย และนครราชสีมา เป็นต้น
5. รูปแบบเกษตรเชิงอนุรักษ์ผสมวัฒนธรรมชาวไทยภูเขา เช่น การทำการเกษตรบนพื้นที่สูงในท้องที่จังหวัดเพชรบูรณ์ เชียงใหม่ เชียงราย และแม่ฮ่องสอน เป็นต้น
6. รูปแบบศูนย์ศึกษา และศูนย์วิจัยทดลองของหน่วยงานราชการต่างๆ ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้
7. โครงการหลวงและโครงการพระราชดำริ เช่น โครงการหลวงดอยอินทนนท์ โครงการหลวงดอยอ่างขาง เป็นต้น ซึ่งมีพันธุ์ไม้หลากหลาย และสวนผักต่างๆ สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้

8. รูปแบบชุมชนเกษตรกร เช่น ชุมชนประมง ชุมชนชาวเขา เป็นต้น ซึ่งเป็นการรวมวิถีชีวิต และวัฒนธรรมพื้นบ้านเข้าไปด้วย

9. รูปแบบสวนเกษตร หรือฟาร์มของเอกชน เช่น ไร่ปิเอ็น จังหวัดเพชรบูรณ์ ไร่บุญรอด จังหวัดเชียงราย ฟาร์มแม่สา และฟาร์มผีเสื้อแม่สา จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น

10. รูปแบบตลาดการเกษตร เช่น ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ตลาดจตุสดมภ์ผลไม้ในเทศกาลต่างๆ

นิออน (2545: 372-373) ได้กำหนดรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของแหล่งเกษตรกรรม และการท่องเที่ยว เป็นการกำหนดรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยดูจากลักษณะของการประกอบกิจกรรมทางการเกษตร สามารถแบ่งได้ดังนี้

1.1 การกิจกรรม คือการประกอบพืชไร่ และพืชสวน จำแนกได้ดังนี้

1.1.1 รูปแบบการทำนา ในประเทศที่มีวัฒนธรรมการปลูกข้าว เช่น ประเทศไทย และประเทศในแถบเขตร้อน ที่ยังคงมีวัฒนธรรมดั้งเดิมในการปลูกข้าว โดยใช้โค กระบือไถนา การเก็บเกี่ยว และการนวดโดยใช้แรงงานคน วัฒนธรรมการทำนาแบบนี้สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวจากเมืองหลวง และเป็นหนึ่งในทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้

1.1.2 รูปแบบเกษตรผสมผสาน ได้แก่ การปลูกผักร่วมกับผลไม้ หรือการทำนาควบคู่ไปกับการเลี้ยงปลา

1.1.3 รูปแบบสวนผลไม้ เป็นการเพาะปลูกไม้ผลต่างๆ ทั้งไม้ผลเมืองร้อน เช่น มะม่วง ทุเรียน มังคุด เงาะ ส้มโอ เป็นต้น ไม้ผลเมืองหนาว เช่น สตรอเบอร์รี่ แอปเปิ้ล เป็นต้น ซึ่งสามารถจัดเป็นเทศกาลผลไม้ของแต่ละท้องถิ่น หรือให้นักท่องเที่ยวได้เข้าชมสวนและเก็บผลไม้ได้ด้วยตนเอง

1.1.4 รูปแบบไม้ดอกไม้ประดับ เป็นการเพาะปลูกไม้ดอก ทั้งเมืองร้อน และเมืองหนาว เพื่อส่งขายและส่งออก โดยสามารถจัดให้นักท่องเที่ยวได้เข้าชมได้อีกด้วย เช่น สวนดอกกล้วยไม้ สวนดอกกุหลาบ เป็นต้น

1.1.5 รูปแบบศูนย์ศึกษา และศูนย์วิจัยทดลอง ซึ่งอาจเป็นหน่วยงานของทางราชการ หรือเอกชน สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ ตัวอย่างเช่น ศูนย์วิจัยทดลองของหน่วยราชการต่างๆในประเทศไทย เช่น กรมประมง กรมป่าไม้ กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร เป็นต้น

1.1.6 รูปแบบตลาดการเกษตร คือ ตลาดที่มีผลผลิตทางการเกษตรจำหน่าย อาจมีลักษณะของผลผลิตทางการเกษตรที่เด่นแตกต่างกันไป เช่น ผักสวนครัว ผลไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ เป็นต้น ในประเทศแถบหนาว ตลาดการเกษตรจะเป็นที่นิยมมากในฤดูร้อน มีตลาดการเกษตรกลางแจ้งมากมายที่เกษตรกรจะนำผลผลิตมาจำหน่ายด้วยตนเอง

1.2 การประมง มีกิจกรรมทั้งการเพาะเลี้ยง และการจับสัตว์น้ำ ทั้งประมงน้ำจืด และประมงน้ำเค็ม กิจกรรมที่เกี่ยวข้องต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านการประมงแบ่งได้ ดังนี้

1.2.1 การบริโภคผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำแปรรูป เช่น ปลาแชลมอนอบแห้ง ไข่ปลาแชลมอน ที่มีชื่อเสียงของประเทศแคนาดา อาหารทะเลในประเทศแถบชายทะเล เป็นต้น

1.2.2 การเยี่ยมชมวิถีชีวิตของชาวประมง หรือเยี่ยมชมแหล่งผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ เป็นการท่องเที่ยวบริเวณหมู่บ้านชาวประมง ศึกษาวิถีความเป็นอยู่ หรือไปเยี่ยมชมแหล่งผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ เช่น ฟาร์มกุ้ง บ่อเลี้ยงปลา เป็นต้น

1.2.3 นันทนาการอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมประมง เช่น การดำน้ำชมโลกใต้ทะเล การนั่งเรือตกปลา เป็นต้น

1.3 การปศุสัตว์ แบ่งเป็นการเลี้ยงสัตว์ใหญ่ เช่น โค กระบือ ม้า เป็นต้น การเลี้ยงสัตว์เล็ก เช่น สุกร แพะ แกะ กระต่าย เป็นต้น การเลี้ยงสัตว์ปีก เช่น ไก่ เป็ด นก เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงสัตว์ป่า เช่น จระเข้ เสือ กวาง นกกระเจือกเทศ ม้า เป็นต้น ซึ่งสามารถ

นำนักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมในฟาร์มได้ศึกษาการดูแลการเลี้ยงสัตว์ การเพาะพันธุ์สัตว์ อีกทั้งยังสามารถนำผลผลิตจากสัตว์เหล่านี้จำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวได้อีกด้วย

1.4 การป่าไม้ คือการทำสวนป่าเศรษฐกิจพร้อมกับการจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น ป่าสัก เป็นต้น โดยจัดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่พัก ร้านอาหารให้กับนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังสามารถจัดแปลงขายให้กับนักท่องเที่ยวที่สนใจได้อีกด้วย

2. รูปแบบการจัดการ เป็นการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยดูจากรูปแบบการจัดการ สามารถแบ่งได้ดังนี้

2.1 การท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบทั่วไป (conventional tourism) คือ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เน้นการเยี่ยมชมพื้นที่เกษตรกรรม และการเลือกซื้อสินค้าการเกษตร เช่น การเยี่ยมชมสวนไม้ดอกไม้ประดับ สวนไม้ผล เยี่ยมชมการทำนา เยี่ยมชมไร่ถั่ว และกรรมวิธีผลิตไวน์ เทียวงานการเกษตร หรือซื้อสินค้าจากตลาดการเกษตร เป็นต้น

2.2 การท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบเชิงอนุรักษ์ (conservational tourism) คือ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มุ่งส่งเสริม และอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตของคนท้องถิ่น เกษตรกรท้องถิ่น เช่น การเที่ยวชม และพักแรมในฟาร์ม (farm stay) การพักแรมกับชาวบ้าน (home stay) มีการทำกิจกรรมร่วมกับเกษตรกร เป็นต้น

2.3 การท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบเชิงนิเวศ (ecotourism) คือ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เน้นการศึกษาการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับ ระบบนิเวศเดิมที่มีอยู่ในบริเวณที่ทำการเกษตรกรรมนั้นๆ ศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นจากการประกอบกิจกรรมทางการเกษตร

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2548) ได้จัดประเภทของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนี้

1. การทำนา (rice cultivation) การทำนาปี การทำนาปรัง การทำนาหว่านน้ำตม การทำนาขึ้นบันได พิพิธภัณฑข้าว ความรู้เรื่องข้าวสายพันธุ์ต่าง ๆ ประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าว วัฒนธรรมการกินข้าวไทย เป็นต้น

2. การทำสวนไม้ตัดดอก (cutting flowers) การทำสวนดอกไม้เพื่อตัดดอกขายทุกชนิด เช่น สวนกุหลาบ ฟาร์มกล้วยไม้ สวนไม้ดอกไม้ประดับนานาชนิด ไม้กระถางทุกประเภท รวมถึง ไร่ทานตะวัน

3. การทำสวนผลไม้ (horticulture) การทำสวนผลไม้ทุกประเภท รวมทั้งการทำวนเกษตร การทำเกษตรแผนใหม่ การทำสวนผสม รวมถึงการทำสวนยางพารา สวนไผ่ สวนปาล์มน้ำมัน

4. การทำสวนครัวสวนผัก (vegetables) การปลูกพืชผักสวนครัวทุกประเภท รวมถึงการทำ ไร่ผัก ไร่ถั่ว ไร่ข้าวโพดข้าวฟ่าง ไร่พริกไทย เป็นต้น

5. การทำสวนสมุนไพร (herbs) การปลูกพืชสมุนไพรนานาชนิด เพื่อใช้เป็นอาหารเสริม พืชผักสวนครัวข้างบ้าน เพื่อใช้เป็นเครื่องดื่ม เพื่อใช้เป็นเครื่องสำอาง และเพื่อใช้ในการแพทย์แผนไทย

6. การทำฟาร์มปศุสัตว์ (animal farming) การเลี้ยง และขยายพันธุ์สัตว์เศรษฐกิจนานาชนิด อาทิ การเลี้ยงไหม การทำฟาร์มผึ้ง การทำฟาร์มปลา การเลี้ยงหอยแมลงภู่ หอยแครง หอยนางรม หอยตะกอย ฟาร์มจระเข้ บางแห่งเพาะขยายพันธุ์สัตว์ป่าหายาก เช่น ฟาร์มนกยูง ฟาร์มไก่ฟ้า ฟาร์มกวาง รวมถึงสวนงูของสถานกาดไทยด้วย

7. งานเทศกาลผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ (festival) การจัดงานเพื่อส่งเสริมการขายผลิตผลทางการเกษตร เมื่อถึงฤดูที่พืชผลเหล่านั้นออกสู่ก อาทิมหกรรมไม้ดอกไม้ประดับ งานเทศกาลลิ้นจี่ เทศกาลลำไย เทศกาลกินปลา เป็นต้น

ลักษณะและรูปแบบของกิจกรรมที่จะให้บริการนักท่องเที่ยว

ในแหล่งท่องเที่ยวเกษตรแต่ละแห่งจะมีกิจกรรมที่จะให้บริการนักท่องเที่ยวหลายๆ กิจกรรมแล้วแต่สภาพของจุดท่องเที่ยวแต่ละแห่ง

ฐณผการจ (2545: 31-33) กล่าวว่า รูปแบบของกิจกรรมที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวสามารถแยกประเภทได้ดังนี้

1. ประเภทการแสดงสินค้าหรือสาริต

1.1 แปลงสาริตพันธุ์พืชสวยงาม และหลากหลาย เช่น กล้วยไม้ ดอกไม้ พืชผัก และผลไม้ในท้องถิ่น และจากต่างประเทศที่น่าสนใจ

1.2 แปลงรวบรวมพันธุ์พืชชนิดต่างๆ เช่น พันธุ์กล้วย พันธุ์พริก พันธุ์มะเขือ เป็นการรวบรวมพันธุ์จากแหล่งต่างๆทั่วโลก

1.3 การแสดงขั้นตอนการปฏิบัติต่างๆทางด้านการเกษตร เช่น การปลูกดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวผลผลิต การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การบรรจุภัณฑ์ การแปรรูปผลผลิต การเลี้ยงไหม การเลี้ยงผึ้ง และการเลี้ยงกุ้ง

1.4 การแสดงประเพณี และวัฒนธรรมด้านการเกษตรในอดีตที่ผ่านมา เช่น การตกกล้า การไถนา การดำนา การเก็บเกี่ยวผลผลิต การซ่อมข้าวหรือดำข้าว การเก็บเกี่ยวพืชผลและแปรรูป การแสดงงานฝีมือ หรือหัตถกรรมต่างๆ

1.5 การแสดงอุปกรณ์ เครื่องมือ และวิถีทางการเกษตรของไทยในอดีต

2. ประเภทให้นักท่องเที่ยวร่วมทำกิจกรรมระยะสั้น

2.1 การเข้าชมสวนเกษตร เช่น สวนดอกไม้ สวนพืชผัก สวนสมุนไพร สวนผลไม้ โดยนักท่องเที่ยวอาจเก็บผลผลิตกินเองจากต้นในสวน หรือการซื้อผลผลิตโดยเลือกเก็บเองได้ มีทั้งความสวยงามแปลกตา และบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติ

2.2 ทำกิจกรรมระยะสั้นร่วมกับชาวบ้าน เช่น ชีควาย นั่งเกวียน ไถนา กรีดยาง ขกขอพายเรือ ทอดแห เป็นต้น

3. ประเภทให้นักท่องเที่ยวพักแรมในหมู่บ้าน

นักท่องเที่ยวพักแรมในหมู่บ้านเพื่อศึกษา และสัมผัสกับการใช้ชีวิตของชาวชนบทเกษตร โดยให้นักท่องเที่ยวได้รับการบริการที่อบอุ่น ปลอดภัย สะอาด สะอาด

4. ประเภทอบรมให้ความรู้ทางการเกษตรแผนใหม่และความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน

4.1 ฝึกหัดปฏิบัติเกี่ยวกับการทำการเกษตรสมัยใหม่ เช่น การปลูกและดูแลรักษาพืช การแปรรูป และการเก็บรักษาผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น ซึ่งอาจมีการมอบประกาศนียบัตรให้

4.2 ฝึกหัดปฏิบัติเพื่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาของชาวบ้านในหมู่บ้านชนบท เช่น ศึกษา แหล่งที่เป็นประโยชน์ พืชผักพื้นเมืองที่กินได้ การเก็บเห็ดในป่า การทำข้าวเม่า การทำขนมจีน การทำน้ำตาลจากมะพร้าว และตาลโตนด การเก็บเกี่ยวข้าว การนวดแผนโบราณ การอบสมุนไพร และการเผาข้าวหลาม ฯลฯ

5. ประเภทการจำหน่ายสินค้า และผลิตภัณฑ์เกษตร

5.1 สินค้าอาหารแปรรูปที่หลากหลายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

5.2 สินค้าหัตถกรรมพื้นเมืองของเกษตรกร

5.3 ของใช้ และของที่ระลึกต่างๆ

5.4 ผักสด ผลไม้สด ดอกไม้สด

5.5 ดินพันธุ์พืช เมล็ดพันธุ์ที่น่าสนใจให้นักท่องเที่ยวซื้อไปปลูกเอง

5.6 อาหารที่ผลิต และเตรียมในพื้นที่แบบง่ายๆ แต่สะอาด เช่น ข้าวโพดต้ม ถั่วต้ม มันต้ม อ้อยเคี้ยว ผลไม้สด อาหารสำเร็จรูปหรือกล่อง น้ำผัก น้ำผลไม้ต่างๆ

6. ประเภทการให้รู้ทางด้านธุรกิจเกษตร

ในช่วงที่เศรษฐกิจอื่นๆ ประสบปัญหาเนื่องจากเศรษฐกิจตกต่ำเช่นในปัจจุบันนี้ จะมีนักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งเดินทางมาเพื่อหาช่องทางในการทำธุรกิจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เนื่องจากเป็นธุรกิจที่ให้ผลตอบแทนรวดเร็ว และเป็นธุรกิจที่ยังก้าวหน้าไปได้ เพื่อให้นักท่องเที่ยวธุรกิจเกษตรได้สัมผัสพบเห็นกิจกรรมการเกษตรแล้ว อาจจะเกิดแนวคิดในการทำธุรกิจโดยร่วมทุนกับเกษตรกร เช่น ร่วมกับเกษตรกรทำการผลิตเพื่อแปรรูป เพื่อส่งออกไปต่างประเทศ และจำหน่ายภายในประเทศ หรือร่วมกันผลิตและจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมต่างๆ การท่องเที่ยวในลักษณะนี้ นอกจากจะเอื้อประโยชน์อย่างสูงให้แก่เกษตรกรแล้ว ยังเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยเหลือภาคเอกชนจากธุรกิจอื่นที่ได้รับผลกระทบจากสภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน ดังนั้นจึงต้องมีการจัดการให้เกษตรกรมีการเตรียมข้อมูล และรายละเอียดเชิงธุรกิจเพื่อการนี้ด้วย (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2543)

การจัดการท่องเที่ยวเกษตรและแหล่งท่องเที่ยวเกษตร

การจัดการท่องเที่ยวเกษตร

ในการจัดการท่องเที่ยวเกษตรมีขั้นตอนการดำเนินงานหลายขั้นตอน ประกอบด้วย (สมศรี, 2548: 1-12)

ขั้นตอนการวิเคราะห์สถานการณ์การท่องเที่ยวเกษตร

1. การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเกษตรจากสื่อต่างๆ

1.1 แหล่งท่องเที่ยวเกษตร ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับ ชื่อ ที่ตั้ง ความรู้ เทคโนโลยี ผลิตผล เวลาที่มีผลิตผล และการติดต่อสื่อสาร แล้วพิจารณาคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสม

1.2 แหล่งท่องเที่ยวเกษตรที่ทำการสำรวจเพื่อใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเกษตร ต้องมีการพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้

1.2.1 กำหนดการเดินทางสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเกษตร

1.2.2 บันทึกเส้นทางการเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยว และระยะเวลาการเดินทาง

อย่างละเอียด

1.2.3 บันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเกษตร เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม เส้นทางเดินชมในพื้นที่ ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการเยี่ยมชม ผลผลิตที่น่าสนใจ ผู้บรรยาย และผู้เข้าชม รวมทั้งควรมีการถ่ายภาพเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบด้วย

1.3 แหล่งบริการอาหาร ต้องมีการศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับ ชื่อ สถานที่ตั้ง เส้นทางเดินทาง เมนูอาหารที่กำหนด ราคาอาหาร วันเวลาที่คาดว่าจะใช้บริการ ชื่อและหมายเลขโทรศัพท์ ที่จะติดต่อ ไว้ด้วย

1.4 แหล่งบริการที่พัก (รายละเอียดเกี่ยวกับชื่อ สถานที่ตั้ง เส้นทางที่ไป จำนวนห้องพักที่จะใช้บริการ และราคา วันเวลาที่จะใช้บริการ ชื่อผู้ที่จะติดต่อและหมายเลขโทรศัพท์ ฯลฯ)

1.5 แหล่งท่องเที่ยวอื่น ซึ่งอาจมีการใช้เวลาบางส่วน เพื่อเยี่ยมชมวัด หรือแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่น่าสนใจก็ได้

จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาพิจารณาเพื่อกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวเกษตร เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเกษตร แหล่งบริการอาหาร แหล่งบริการที่พัก ช่วงเวลาที่จะเดินทาง จำนวนนักท่องเที่ยว และ ยานพาหนะที่ใช้ เพื่อการตัดสินใจในการจัดการท่องเที่ยวเกษตร

ขั้นตอนการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวเกษตร

เมื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเกษตร และแหล่งบริการที่เกี่ยวข้อง ต้องมีการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวเกษตรดังต่อไปนี้

1. การวางแผนการประชาสัมพันธ์

- 1.1 มีการกำหนดแผนการเดินทางท่องเที่ยวที่ถูกต้องชัดเจน
- 1.2 มีการกำหนดการใช้สื่อต่างๆ ที่เหมาะสมเพื่อการเผยแพร่ข้อมูลกำหนดการเดินทางท่องเที่ยวเกษตร

2. การวางแผนการรับสมัครนักท่องเที่ยว

2.1 การกำหนดแบบฟอร์มใบรับสมัครนักท่องเที่ยว ให้กรอกข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยว เช่น พื้นฐานทั่วไป การบริโภคอาหาร และสุขภาพ เป็นต้น และข้อมูลที่เป็นอื่นๆ ได้แก่ บุคคล และหมายเลขโทรศัพท์ เพื่อการติดต่อ รวมทั้งค่าใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยวเกษตรที่จะจัดให้บริการ

2.2 การกำหนดแผนการรับสมัครนักท่องเที่ยวที่สะดวก รวดเร็วถูกต้อง และเหมาะสม

3. การวางแผนเตรียมการเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการจัดการท่องเที่ยวเกษตร

- 3.1 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าอาหาร ค่าอาหารว่าง และเครื่องดื่ม
- 3.2 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าที่พัก
- 3.3 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่ายานพาหนะ
- 3.4 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวเกษตร
- 3.5 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเกษตร
- 3.6 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการรับสมัครนักท่องเที่ยว
- 3.7 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวระหว่างเดินทางที่จำเป็น
- 3.8 ค่าใช้จ่ายอื่นๆ

4. การวางแผนเตรียมการเดินทางท่องเที่ยวเกษตร

- 4.1 การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อให้บริการนักท่องเที่ยวระหว่างการเดินทางที่จำเป็น
- 4.2 การเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวเกษตร
- 4.3 การให้บริการอาหารตามแหล่งบริการอาหารที่กำหนดไว้
- 4.4 การให้บริการที่พักตามแหล่งบริการที่พักที่กำหนดไว้
- 4.5 การให้บริการยานพาหนะตามแหล่งบริการพาหนะที่กำหนดไว้

5. การวางแผนการติดตามและประเมินผลการจัดการท่องเที่ยวเกษตร

5.1 การกำหนดแนวทางการติดตามและประเมินผลการจัดการท่องเที่ยวเกษตร

5.2 การวางแผนวิธีการรวบรวมผลการติดตามและประเมินผลการจัดการท่องเที่ยวเกษตร รวมทั้งการเสนอผล

5.3 การวางแผนค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผลการจัดการท่องเที่ยวเกษตร

ขั้นตอนการเตรียมการท่องเที่ยวเกษตร

เพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวเกษตรได้ผลสำเร็จตามความคาดหวัง ผู้ดำเนินการท่องเที่ยวเกษตร จึงต้องมีการเตรียมการในการดำเนินการดังนี้

1. การทำการประชาสัมพันธ์การเดินทางท่องเที่ยวเกษตรล่วงหน้า
2. การรับสมัครนักท่องเที่ยว (วัน เดือน ปี / จำนวนผู้สมัครและรายชื่อ)
3. การให้นักท่องเที่ยวกรอกใบสมัครที่เตรียมไว้ (วัน เดือน ปี / รายชื่อนักท่องเที่ยว)
4. การเตรียมแบบสอบถามเพื่อประเมินผลการจัดการท่องเที่ยวเกษตรตามแผนที่กำหนด
5. เตรียมเอกสารเพื่ออธิบายการใช้บริการให้แก่นักท่องเที่ยว คือ
 - 5.1 แผนผังและรายชื่อที่นั่งของนักท่องเที่ยวในยานพาหนะ
 - 5.2 รายชื่อนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับบริการที่พัก
 - 5.3 กำหนดรายการเดินทางท่องเที่ยวเกษตร
 - 5.4 รายชื่อ ที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์ และโทรสาร ของนักท่องเที่ยวเพื่อการติดต่อ
 - 5.5 เอกสารที่สำคัญอื่นๆ เช่น ป้ายชื่อ ใบเสร็จค่าใช้จ่าย และอื่นๆ
 - 5.6 วัสดุ อุปกรณ์ การบันทึกข้อมูล (สมุดบันทึก ปากกา และแฟ้ม หรือกระเป๋าใส่เอกสาร เป็นต้น)

6. เตรียมสิ่งของเพื่อบริการนักท่องเที่ยวระหว่างการเดินทาง
 - 6.1 อาหารว่าง น้ำดื่ม และเครื่องดื่ม
 - 6.2 เครื่องขยายเสียงเพื่อใช้ในการอธิบายข้อมูลในการนำชมพื้นที่
 - 6.3 ของขวัญเพื่อให้แก่บุคคลสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวเกษตร
7. เตรียมการเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวเกษตรตามกำหนดเวลา
 - 7.1 ยืนยันการเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวเกษตรตามกำหนดเวลา
 - 7.2 ยืนยันการใช้บริการอาหารตามกำหนดไว้
 - 7.3 ยืนยันการใช้บริการที่พักตามกำหนดไว้
 - 7.4 ยืนยันการเดินทางท่องเที่ยวเกษตรแก่นักท่องเที่ยวทุกคน
8. เตรียมการติดตาม และประเมินผลการจัดการท่องเที่ยวเกษตร
 - 8.1 เตรียมแบบฟอร์มที่จะใช้เพื่อรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยว
 - 8.2 เตรียมวิธีการรวบรวมข้อมูลที่ถูกต้องเหมาะสม
9. การเตรียมตัวของผู้ปฏิบัติงาน
 - 9.1 เครื่องใช้ส่วนตัว
 - 9.2 เอกสารข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเกษตร
 - 9.3 ข้อมูลเส้นทางการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวเกษตร และแหล่งบริการที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียด

ขั้นตอนการดำเนินงานท่องเที่ยวเกษตร

บุคลากรที่จะปฏิบัติงานเกี่ยวกับการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเกษตร ต้องมีแนวทางในการปฏิบัติ ดังนี้คือ

1. มาถึงจุดนัดหมายตามวัน และเวลาที่กำหนด
2. นำสิ่งของที่จำเป็นในการให้บริการนักท่องเที่ยวในยานพาหนะ คือ
 - 2.1 อาหารว่าง

- 2.2 น้ำดื่ม และเครื่องดื่ม
- 2.3 เครื่องเสียง
- 2.4 เอกสารข้อมูลการท่องเที่ยวเกษตร
- 2.5 แบบฟอร์มประเมินผล
- 2.6 อื่นๆ

3. ดือนรับนักท่องเที่ยวเมื่อมาถึง และให้บริการเกี่ยวกับ

- 3.1 การรับกระเป๋านักท่องเที่ยวไปเก็บในที่เหมาะสม
- 3.2 การแจกเอกสารข้อมูลการท่องเที่ยวเกษตร
- 3.3 การให้บริการอาหารและเครื่องดื่มที่เตรียมไว้ รวมทั้งห้องสุขา
- 3.4 การให้บริการแนะนำที่นั่งที่ถูกต้องในยานพาหนะที่จัดไว้

4. เมื่อออกเดินทางตามกำหนดเวลา ผู้ให้บริการควรดำเนินการเกี่ยวกับ

- 4.1 การกล่าวต้อนรับนักท่องเที่ยว
- 4.2 การให้นักท่องเที่ยวแนะนำตัว
- 4.3 สร้างบรรยากาศการเดินทางให้เหมาะสม
- 4.4 ให้นยานพาหนะแวะเข้าห้องสุขาตามที่กำหนดไว้

5. เมื่อถึงแหล่งท่องเที่ยวเกษตร

- 5.1 ก่อนถึงแหล่งท่องเที่ยวเกษตร ควรมีการอธิบายข้อมูลที่เป็นที่นักท่องเที่ยวควรปฏิบัติ และไม่ควรปฏิบัติ
- 5.2 เมื่อถึงแหล่งท่องเที่ยวเกษตร ให้แนะนำบุคลากรของแหล่งท่องเที่ยวเกษตร
- 5.3 เมื่อเสร็จการเยี่ยมชมต้องมีการกล่าวขอบคุณ
- 5.4 ให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสซื้อสินค้าที่เป็นผลผลิต และผลิตภัณฑ์ของแหล่งท่องเที่ยวในเวลาที่เหมาะสม

6. เมื่อถึงแหล่งบริการอาหาร

- 6.1 นำนักท่องเที่ยวเข้าที่รับประทานอาหาร และดูแลเกี่ยวกับอาหาร
- 6.2 ให้บริการเกี่ยวกับห้องสุขา

7. เมื่อถึงแหล่งบริการที่พัก

- 7.1 ช่วยให้บริการเกี่ยวกับการเข้าห้องพักของนักท่องเที่ยว
- 7.2 ช่วยให้บริการเกี่ยวกับข้อมูลอื่นๆแก่นักท่องเที่ยวที่จำเป็น

ขั้นตอนการติดตามและประเมินผล

1. เมื่อเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวเกษตร และใช้แหล่งบริการที่เกี่ยวข้องครบถ้วนแล้ว
 - 1.1 ขอความร่วมมือนักท่องเที่ยวให้กรอกแบบประเมินผล
 - 1.2 เก็บรวบรวมแบบประเมินผล และตรวจสอบความสมบูรณ์
2. ควรมีการบันทึกข้อสังเกตของผู้ให้บริการนักท่องเที่ยว เกี่ยวกับปัญหาและสิ่งที่ควรแก้ไข เพื่อประโยชน์ในการติดตามและประเมินผล

ขั้นตอนสรุปปัญหาการปฏิบัติงานการจัดการท่องเที่ยวเกษตร

เพื่อพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเกษตร ให้เป็นที่พึงพอใจของนักท่องเที่ยว และผู้ให้บริการ จึงควรมีการพิจารณาเกี่ยวกับ

1. ปัญหาการวิเคราะห์สถานการณ์การท่องเที่ยวเกษตร
2. ปัญหาการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวเกษตร
3. ปัญหาการเตรียมการท่องเที่ยวเกษตร
4. ปัญหาการดำเนินการเดินทางท่องเที่ยวเกษตร
5. ปัญหาการติดตามและประเมินผล
6. ปัญหาอื่นๆ

รำไพพรรณ (2548) กล่าวว่า การจัดการท่องเที่ยวเกษตรเกี่ยวข้องกับบุคคล 3 กลุ่ม ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกัน ซึ่งแต่ละกลุ่มต้องรู้วิธีการจัดการอย่างมีระบบดังนี้

1. เจ้าของสวนหรือกลุ่มเกษตรกร ผู้ดำเนินงานที่มีความพร้อมบริการนักท่องเที่ยว พร้อมเปิดสวนหรือฟาร์มให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวได้ตั้งแต่กลุ่มเล็ก 7-10 คน จนถึงกลุ่มใหญ่จำนวนนักท่องเที่ยว 80-100-200 คน ควรมีการจัดการดังนี้

1.1 กำหนดพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวเข้าชม (zoning) เจ้าของสวนจะต้องแบ่งพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวเข้าชมได้สะดวก และป้องกันความเสียหายจากนักท่องเที่ยวได้ การกำหนดพื้นที่อาจทำเส้นทางเดินชมสวนแบบเป็นวงรอบ หรือวงกลมดีกว่า เพื่อป้องกันนักท่องเที่ยวเดินซ้ำย้ำดินในสวน และนักท่องเที่ยวไม่เบื่อด้วย

1.2 การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวขณะเดินชม เจ้าของสวน เจ้าของฟาร์ม ควรจัดวิทยากรบรรยาย ซึ่งมีความรู้เท่ากับเจ้าของสวน บางแห่งอาจให้มัคคุเทศก์เป็นผู้นำชมได้

1.3 การเพิ่มความรู้ให้กับนักท่องเที่ยวนั้น เจ้าของสวนอาจจัดทำป้ายสื่อความหมายให้กับนักท่องเที่ยวได้รู้ ทั้งชื่อไทย และชื่อสามัญภาษาอังกฤษคู่กัน บางแห่งอาจเพิ่มชื่อวิทยาศาสตร์กำกับไว้ด้วย เป็นการให้ความรู้เพิ่มเติมมากขึ้นอีก

1.4 จัดทำพื้นที่จอดรถ และจัดระบบการจราจร เพื่อความสะดวกในการเข้าออก และจอดรถ ให้สามารถส่งนักท่องเที่ยว กลับรถ จอดรถ และเข้าออกรถได้สะดวก ไม่ติดขัดเสียเวลา

1.5 ที่จอดรถมีส่วนกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยว เจ้าของสวนและฟาร์มต้องกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวต่อวัน ตามพื้นที่ที่จอดรถได้ โดยแจ้งให้นักท่องเที่ยวและผู้จัดรายการท่องเที่ยวหรือบริษัทนำเที่ยวที่จะเข้าชมต้องจองการท่องเที่ยวล่วงหน้าอย่างน้อย 1 อาทิตย์ หรือได้รับแจ้งการตอบรับพร้อมบริการก่อน เพื่อสะดวกในการต้อนรับ การบริการต่างๆ และจัดวิทยากรบรรยายได้ เพื่อป้องกันความเสียหายจากการจองรายการแล้วยกเลิกโดยกะทันหัน ทำให้เจ้าของสวนที่ได้เตรียมการต้อนรับไว้เสียหาย ควรมีระเบียบ ระบบ การจองที่จะต้องจ่ายเงินมัดจำล่วงหน้า อาจใช้ระบบการโอนเงินเข้าบัญชี หรือการจ่ายเงินทางบัตรเครดิต เป็นต้น

1.6 มีจุดสาธิตการเก็บผล หรือการเพาะชำต้นอ่อน เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้รู้เห็นกับตา จนกระทั่งเก็บผลผลิต บรรจุกันท์ นำส่งขายที่ตลาดว่ามีการจัดการอย่างไรบ้างเป็นการให้ความรู้ครบกระบวนการในสวน สวนบางแห่งมีแปลงสาธิตไว้เพื่อรองรับบริการนำเที่ยวโดยเฉพาะ กันไว้

ต่างหาก จากสวนผลไม้ที่เก็บออกส่งตลาด ตัวอย่างการจัดการเจ้าของที่ดินนั้น คือ ไร่ บี.เอ็น.
อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ทำแปลงให้นักท่องเที่ยวเข้าไปตัดดอกไม้ เก็บผัก เช่น แครอท
และเก็บผลไม้ เช่น สตรอเบอร์รี่ สวนผลไม้ที่จังหวัดระยอง บางแห่งจัดแบ่งพื้นที่ให้นักท่องเที่ยว
เข้าไปเก็บเงาะที่ดินได้

1.7 จัดทำมุมจำหน่าย และทดลองชิม บริการผลผลิตให้นักท่องเที่ยวลองชิม อาจจัด
ใต้ถุน หรือจวนใหญ่ มีจานแบ่ง หรือจัดใส่ถุงเล็ก ๆ มอบให้เป็นส่วนตัว เพื่อให้ชิมก่อนซื้อสินค้า
ของสดในสวนในไร่ เช่นเดียวกับร้านขายของที่ระลึก ควรติดราคาจำหน่ายให้ชัดเจน สินค้าที่ระลึก
บางชนิดต้องคิดวันผลิตและวันหมดอายุกำกับไว้ด้วย มีบรรจุภัณฑ์ กล่อง ถุง ไว้บริการนักท่องเที่ยว
เพื่อสะดวกในการหอบหิ้วได้ด้วย บรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม สะดวกถือ นับว่าเป็นความน่าสนใจในความ
สะดวกซื้อของนักท่องเที่ยว

1.8 มีระบบการจัดการขยะที่ดี มีถังใส่ขยะ แยกประเภทขยะ เพื่อให้นักท่องเที่ยวทิ้ง
ขยะได้และช่วยรักษาความสะอาดในสวนเกษตร

1.9 มีห้องสุขาสะอาดบริการ อาจแยกห้องสุขา ชาย หญิง หากเป็นไปได้ควรจัดสร้าง
ห้องสุขาสำหรับคนพิการด้วย (ค่าบริการห้องสุขาอาจคิดบวกไว้กับราคาสินค้า หรืออาจคิด
ค่าบริการแยกต่างหาก เพื่อเจ้าของสวนมีค่าใช้จ่ายการจ้างงานทำความสะอาดได้)

1.10 ค่าบริการอาหารและเครื่องดื่ม ควรแนะนำรายการอาหารคาว หวาน หรือของว่าง
สำหรับอาหารพื้นบ้าน โดยใช้ผลผลิตในสวนหรือในท้องถิ่น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสวิถี
ชีวิตท้องถิ่นด้วย การบริการอาหาร และเครื่องดื่ม ควรสอบถามรายละเอียดจากผู้จองการท่องเที่ยว
ให้ละเอียด เพื่อบริการอาหารท้องถิ่นให้ถูกต้องถูกสุขอนามัย เพราะนักท่องเที่ยวบางคนมีภูมิแพ้
อาหารบางชนิด บางคนไม่กินเนื้อสัตว์บางชนิด บางคนไม่กินเผ็ด จึงควรแจ้งรายการอาหารพร้อม
ค่าบริการให้ชัดเจน

การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบางแห่งอาจคิดค่าบริการเข้าชม เป็นค่าบริการเหมือนกับการเข้าชม
แหล่งท่องเที่ยวประเภทสวนสนุก การจำหน่ายบัตรเข้าชมเป็นการคิดค่าบริการต่างๆเหมารวมอยู่
ทั้งหมด อาทิ ค่าชมในบริเวณ ค่าบริการวิทยากร ค่าบริการนำดื่ม และเครื่องดื่ม ค่าบริการชมใน
สวน ค่าบริการห้องสุขา ค่าบริการจัดเก็บขยะ ค่าบริการอาหารในสวน แยกส่วนจากการบริการ

จำหน่ายของที่ระลึก เพราะรายได้เหล่านี้ชาวสวนสามารถนำมาเป็นค่าจ้างแรงงาน เจ้าหน้าที่ต้อนรับ เจ้าหน้าที่ให้บริการต่างๆในสวนเพิ่มขึ้นจากแรงงานเดิมในสวนเกษตร ค่าเข้าชมสวนเกษตรนี้ เจ้าของสวนเกษตรจะต้องแจ้งให้นักท่องเที่ยว และบริษัทนำเที่ยวทราบล่วงหน้า หรือประกาศให้ชัดเจน ตัวอย่างฟาร์มโชคชัย จำหน่ายบัตรเข้าชมนักท่องเที่ยวผู้ใหญ่คนละ 150 บาท เด็กคนละ 75 บาท และการคิดต้นทุนการผลิต หรือราคาสินค้านั้น เชิงธุรกิจแล้วเจ้าของสวนต้องไม่ลืมรวมค่าตอบแทนอย่างน้อย 15% ของราคาจำหน่ายไว้ด้วย เพื่อตอบแทนแก่บริษัทนำเที่ยว และมัคคุเทศก์

2. เจ้าหน้าที่ผู้จัดรายการนำเที่ยวรวมถึงมัคคุเทศก์ ในการจัดรายการเกษตรสัญจรแต่ละแห่ง ใช้เวลานำชมแตกต่างกัน บางแห่งใช้เวลาเพียง 1.30 ชั่วโมง หรือบางแห่งนานถึง 2.30 ชั่วโมง บางแห่งมากกว่า 3 ชั่วโมง และมีรายการแวะรับประทานอาหารในสวนด้วย การจัดการจึงควรถือปฏิบัติดังนี้

2.1 สำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีความพร้อมบริการ และประสานงานการจองเข้าชมไว้ เมื่อมีนักท่องเที่ยวจึงแจ้งยืนยันการเข้าชมแต่ละครั้ง

2.2 ควรแจ้งยืนยันจำนวนผู้เข้าชมให้เจ้าของสวนทราบล่วงหน้าทุกครั้งก่อนออกเดินทาง เพื่อเจ้าของสวนจะสามารถจัดบริการเพื่อการต้อนรับ และให้ความสะดวกในการเข้าชมอย่างดี และเหมาะสม

2.3 มัคคุเทศก์นำชมควรมีความรู้เรื่องการทำสวนเกษตรแต่ละชนิด ประดูผู้แทนเจ้าของสวน เพื่อถ่ายทอดอธิบายให้นักท่องเที่ยวได้ทราบ แต่สิ่งที่ต้องรอบรู้มากกว่าเจ้าของสวน คือต้องเข้าใจว่าเป็นการทำหน้าที่เหมือนคนกลางที่รู้สามารถอธิบายให้นักท่องเที่ยวได้ทราบ และรู้ว่าสิ่งใดที่ควรปฏิบัติ และสิ่งใดที่ไม่ควรปฏิบัติเมื่อไปเที่ยวสวนอีกด้วย

2.4 ก่อนเดินทางถึงสวนเกษตร นอกจากอธิบายสิ่งที่น่าสนใจในสวนแล้ว จะต้องแจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบถึงข้อควรปฏิบัติ และข้อห้าม เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทบทวนการเข้าชมอย่างถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแอบเก็บผลไม้ชิมจากต้นที่เจ้าของมิได้จัดไว้ให้ อาจได้รับอันตรายจากสารเคมีจำพวก ยาฆ่าแมลง ยาป้องกันเชื้อโรค เชื้อรา ได้เพราะสวนเกษตรบางแห่งมีความ

จำเป็นต้องใช้ สารเคมีเช่น สวนอุ่น สวนลัม สวนลันจี สวนลำไย เป็นต้น เพราะเมื่อนักท่องเที่ยวเห็นผลไม้ดกเป็นช่อสวยงามก็เกิดความอยากเด็ด อยากชิมจากต้น

2.5 การให้ความรู้นักท่องเที่ยว ควรจัดให้มีเอกสารแนะนำ การเตรียมตัวเดินทาง เตรียมอุปกรณ์ของใช้เดินทาง เพราะสภาพสวนบางแห่งมีการจัดการแตกต่างกันไป บางแห่งเป็นพื้นราบกว้าง บางแห่งยกเป็นร่อง มีคูน้ำล้อมรอบ ต้องเดินไปตามไม้กระดานแผ่นเล็กๆ บางแห่งต้องใช้สะพานลำไยไต่ข้ามคูน้ำไปชมสวนอีกส่วนหนึ่งที่อยู่ฝั่งตรงข้าม

2.6 ระหว่างเดินทางกลับจากสวนเกษตร ควรใช้เวลา 10-15 นาที สอบถามความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยว นับเป็นการประเมินผลการเดินทาง และทบทวนความรู้ให้กับนักท่องเที่ยว นอกจากนั้นอาจทำให้ทราบข้อบกพร่องสำหรับการปรับปรุงบริการครั้งต่อไป

3. นักท่องเที่ยว ลักษณะนักท่องเที่ยวที่มีใจอยากเดินทางท่องเที่ยวไปตามแหล่งท่องเที่ยวเกษตรนั้น มีดังนี้

- มีความสนใจใฝ่รู้ต่อการเกษตรกรรม
- อยากเห็นความสวยงามของพื้นที่ อยากเห็น และอยากรู้ถึงความสำเร็จของสวนเกษตร
- อยากสัมผัส แตะ จับ หากเป็นไปได้อยากเป็นเจ้าของที่สามารถเก็บ หรือเด็ดผลผลิตได้ด้วยตนเอง
- อยากถ่ายรูปไว้เป็นที่ระลึก ทั้งผลิตผล หรือมีตัวเองประกอบอยู่ในรูปเป็นที่ระลึกด้วย
- อยากชิมผลิตภัณฑ์สดๆ ในสวน เพื่อรู้รสชาติ ทั้งผลไม้สุก และผลผลิตแปรรูปทางการเกษตร
- อยากซื้อผลิตผลจากสวน ฟาร์ม เป็นของฝากของที่ระลึก

จากความปรารถนาเป็นส่วนตัวแล้ว เมื่อทราบว่ามีแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจ ในการเดินทางไปท่องเที่ยวทันที แต่การเดินทางเที่ยวชมสวนเกษตร มีระเบียบ ข้อควรปฏิบัติ และข้อห้าม ดังนั้นนักท่องเที่ยวควรมีการเตรียมตัวเดินทางดังนี้

3.1 หากเดินทางท่องเที่ยวกันเองจะต้องหาข้อมูลการเดินทางเข้าถึงสวนเกษตรแห่งนั้น เพื่อเข้าชมถึงจุดหมายปลายทางได้

3.2 หากเดินทางกับบริษัทนำเที่ยวต้องติดต่อจองการเดินทางท่องเที่ยวล่วงหน้า และหาข้อมูลให้พร้อม

3.3 เตรียมอุปกรณ์เครื่องใช้ให้พร้อม ผู้ที่ชอบถ่ายภาพจะต้องเตรียมอุปกรณ์ถ่ายภาพ พร้อมทั้งฟิล์ม และแบตเตอรี่สำรองให้เพียงพอต่อการใช้ เพราะสวนเกษตรบางแห่งมีความสวยงาม น่าสนใจ ที่จะเก็บภาพไว้เป็นที่ระลึกมากมาย

3.4 ควรมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับข้อควรปฏิบัติ และข้อห้ามเมื่อเที่ยวชมสวนเกษตร มีความรับผิดชอบ และจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมในสวนเกษตร อาทิ ไม่ควรใช้มือแตะ จับ เคี้ยว ผลไม้ ดอกไม้ หรือสัตว์เลี้ยง กรณีที่เจ้าของสวนอนุญาตให้เก็บได้ ก็ควรใช้กรรไกรตัดออกมา ตามอย่างที่เขาสาธิตให้ชม เพื่อไม่ให้กิ่งบอบช้ำ

3.5 สวนผลไม้บางแห่งอาจใช้สารเคมีป้องกันเชื้อโรค และแมลง นักท่องเที่ยวบางคน อาจแพ้กลิ่น ละอองได้ หากมีการวิงเวียนศีรษะ หรือจาม แสดงว่ามีอาการภูมิแพ้ ควรเดินเลี่ยงออกจากสถานที่นั้นเสีย

3.6 แม้การถ่ายรูปก็เช่นกันต้องระวังมิให้เหยียบหรือเบียดต้นไม้จนกิ่งเสียหายได้

3.7 หากโอกาสดีบางคณะอาจได้ชิมผลไม้จากต้นแล้ว ควรเก็บเปลือกทิ้งลงถังขยะใน ส่วนที่เจ้าของจัดวางไว้ให้ไม่ควรปาทิ้งใต้ต้นไม้ เพราะเปลือกผลไม้จะเน่าจะเป็นบ่อเกิดแห่ง เชื้อโรคทำลายต้นไม้ได้

การบริหารจัดการสถานที่ท่องเที่ยว วิธีการจัดนำเที่ยว และการเตรียมตัวของนักท่องเที่ยว ทั้งสามประเภท นับเป็นส่วนสำคัญของการจัดนำเที่ยวแบบเกษตรสัญจร หากทั้งสามประเภทมีวิธีการจัดการจัดระเบียบที่ดีแล้วย่อมเป็นผลให้มีการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเกษตร

สุวรรณิ (2541: 5-7) ได้พิจารณาองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเกษตรเป็น 3 ส่วนจากระบบของการท่องเที่ยว คือ

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวเกษตร หมายถึง ทรัพยากรที่ใช้ในการผลิต ผลผลิตทางเกษตร ไม่ว่าจะเป็นแสงแดด ดิน น้ำ ตลอดจนพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ซึ่งเกิดจากการจัดการโดยมนุษย์ ก่อให้เกิดผลผลิตทางการเกษตร เพื่ออุปโภคบริโภคที่อาจเรียกทรัพยากรการท่องเที่ยวการเกษตรนี้ว่าแหล่งเกษตรกรรม ซึ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อแหล่งเกษตรกรรม โดยครอบคลุมบทบาทของพื้นที่ กระบวนการ และกิจกรรมทางการเกษตร สามารถคัดเลือกนำมาใช้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวได้
2. ตลาดการท่องเที่ยวเฉพาะ เป็นตลาดที่ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเฉพาะเรื่องมากขึ้น นักท่องเที่ยวประเภทนี้จะให้ความสำคัญกับการเรียนรู้กิจกรรมเฉพาะด้าน เช่น การศึกษาวิถีชีวิต การศึกษาวัฒนธรรม โบราณสถาน วัตถุเฉพาะด้าน จึงทำให้มีความชัดเจนในด้านการจัดการการตลาดมากขึ้น ปัจจุบันนักท่องเที่ยวประเภทนี้มีปริมาณมากขึ้น เช่น มีการจัดทัวร์การดำเนินการเกษตรกรรมของท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี การจัดทัวร์ผลไม้ เป็นต้น
3. การบริการการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก ร้านอาหาร การบริการนำเที่ยว จะต้องเกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม และชนบท ปัจจุบันธุรกิจบริการที่พักค้างแรม เช่น โรงแรม รีสอร์ท และเกสต์เฮาส์ ที่ให้บริการนักท่องเที่ยวนั้นมีไม่เพียงพอ แต่มีตัวอย่างการบริการที่อยู่ในรูปแบบธรรมชาติที่เห็นได้ชัดเจน คือการพักตามบ้าน (home stay) และพักตามสวนเกษตรต่างๆ (farm stay)

แหล่งท่องเที่ยวเกษตรที่น่าสนใจ

กรมส่งเสริมการเกษตร (2547) ได้เสนอแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่น่าสนใจ ตัวอย่างได้แก่

1. วัดเจดีย์หอย ตั้งอยู่ที่ หมู่ 4 ตำบลบ่อเงิน อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี กิจกรรมการท่องเที่ยวเกษตรคือ เดินชมเจดีย์ที่เกิดจากการนำเปลือกหอยนางรมยักษ์ขนาดใหญ่จำนวนมาก อายุหลายล้านปีมาสร้าง จนเรียกว่า “วัดเจดีย์หอย” เป็นที่แปลกประหลาด และน่าสนใจของผู้คนทั่วไป ชมสวนสมุนไพร วานยา แหล่งรวบรวมสมุนไพรหลายชนิด ไว้ใช้ศึกษา และนำมาแปรรูปจำหน่ายให้แก่ผู้ที่สนใจ ผ่อนคลายความเมื่อยล้าด้วยการใช้บริการห้องอบสมุนไพรชมแหล่งผลิตกล้วยไม้ตัดดอกเพื่อการส่งออกในพื้นที่กว่า 12 ไร่ พร้อมทั้งศึกษาวิธีการเพาะเลี้ยงกล้วยไม้ ที่สวนทุ่งนาเขียวจีในฤดูฝน ศึกษาความเป็นมาของการปลูกข้าวล้มตอซัง

2. บ่อพลอย ตั้งอยู่ที่ หมู่ 2 ตำบลหนองกุ่ม อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี จุดท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ ไร่คุณมนไถ่กับวัดหนองกระทุ่ม อำเภอบ่อพลอย มีกิจกรรมแปรรูปทางการเกษตรมากมาย ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของกลุ่มเกษตรกร ชุมชนบ้านหนองกระทุ่ม มีการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารจากธรรมชาติ เช่น นํ้านมข้าวโพด กระจ่าสารทน์น้ำผัก ไวน์กระเจี๊ยบ กล้วยทอด สุนัขอากาศ ข้าวหอมราชูพืช อาหารชีวจิต ไว้คอยบริการให้เลือกชิม และเลือกซื้อ คู่มือวิธีการผลิต นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆอีก เช่น ไร่ 111 แหล่งพืชไร่ และไม้ผลเพื่อค้นหาความรู้ด้านเกษตร การปลูกพืชนาชนิด ระบบการให้น้ำจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ในพื้นที่กว่า 800 ไร่ มีซาฟารีปาร์ค แอฟริกาเมืองไทย ชมสวนสัตว์เปิด และแหล่งน้ำตกธรรมชาติมากมาย

3. โขงเจียม ตำบลห้วยไผ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี เที่ยวชมผาแต้ม จากนั้นแวะเที่ยวในหมู่บ้านเล็กๆ ที่เงียบสงบติดแม่น้ำโขง ที่มีวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย มีอาชีพทำไร่ ทำสวน เช่น ลำไย มะขามหวาน กล้วย ทอผ้าไหมธรรมชาติ และผลิตภัณฑ์เด่นของที่นี่คือ เครื่องจักรสานจากผิวไม้ไผ่ มีที่นี่ที่เดียวในประเทศ สานเป็นรูปทรงต่างๆ เช่น กระเป๋ากะติบข้าว เป็นต้น มีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจอีกมากมาย อาทิ เขื่อนสิรินธร แม่น้ำสองสี แก่งสะพือ แก่งตะนะ ผาแต้ม ณ ที่แห่งนี้เราได้เห็นพระอาทิตย์ขึ้นก่อนใครๆในประเทศ

4. แม่พูล ตำบลแม่พูล อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ชมการขนส่งผลไม้ข้ามภูเขาด้วย ลวดสลิงแห่งเดียวในประเทศไทย อิมมอร์รอยกับทุเรียนเลิศรส “หลงลับแล หลินลับแล หมอนทอง” ลางสาด ลองกอง เงาะ ลำไย และชม สะพุงยักษ์ อายุกว่า 100 ปี เป็นไม้ยืนต้นที่อยู่คู่กับชาวลับแล

นอกเหนือจากสถานที่ท่องเที่ยวดังกล่าวแล้ว ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวเกษตรอีกหลายแห่งที่น่าสนใจที่จะไปเที่ยวชม เช่น วัดพิศุทธทอง จังหวัดสิงห์บุรี บางรักน้อย จังหวัดนนทบุรี ท่าไม้รวก บ้านศรีชุมแสง จังหวัดเพชรบุรี เป็นต้น

ตัวอย่างรายการท่องเที่ยวเกษตร

ฟาร์มโชคชัย ได้ก่อเกิดจากบุคคลผู้มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาการเกษตรของประเทศไทย คุณโชคชัย บุณกุล ผู้ก่อตั้งฟาร์มโชคชัย บริเวณหลักกิโลเมตรที่ 159 ถนนมิตรภาพ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา (เว็บไซต์ไทยทัวร์ดอทคอม, 2548) ได้จัดแพ็คเกจท่องเที่ยวเกษตรเป็น 2 แบบ ดังนี้

แพ็คเกจท่องเที่ยวเกษตร 2 วัน 1 คืน

วันแรก

11.00 น.	ต้อนรับผู้เข้าร่วมแคมป์ด้วย Welcome Drink ลงทะเบียน ณ ห้องกลางฟาร์ม ด้านหน้าทางเข้า Farm Chokchai Camp
11.30 น.	เจ้าหน้าที่นำชมกล่าวต้อนรับ แนะนำสถานที่ชี้แจงกฎระเบียบในการท่องเที่ยว และพักผ่อนในรูปแบบแคมป์ แจ้งกำหนดการที่จะทำการท่องเที่ยวครั้งนี้ได้บรรลุผลสมบูรณ์แบบ
12.30 น.	บริการอาหารกลางวัน Camping Lunch
13.45 น.	ออกเดินทางด้วยคาราวานรถแทรกเตอร์ เพื่อเข้าสู่โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
14.00 น.	เยี่ยมชมกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงการเกษตร Farm Chokchai Agro Tour
ผลิตเพลินกับบรรยากาศและสาระความรู้ "กว่าจะเป็นน้ำนม" ตั้งแต่การเลี้ยงดู การรีดนม โค จนกระทั่งเป็นไอศกรีมนมสดแท้ "อีมม...มิลค์" และสนุกสานกับความน่ารักของสัตว์เลี้ยงของฟาร์ม กิจกรรมอันหลากหลาย
16.30 น.	พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม

- 17.00 น. เจาะลึกกระบวนการผลิตไอศกรีม กับ Work Shop “อิมม์...มิลค์” ไอศกรีม
นมสดที่คุณมีส่วนร่วม โดยคุณสามารถทำไอศกรีมตามรสชาติที่คุณชอบ
ด้วยตัวคุณเอง แล้วยังมีบริการบรรจุกล่องนำกลับไปรับประทานที่บ้านได้
- 18.00 น. นำผู้เข้าร่วมแคมป์เดินทางสู่ Farm Chokchai Camp พักผ่อนตามอัธยาศัย
- 19.00 น. อิ่มอร่อยกับอาหารค่ำแบบ Camping Style

วันที่สอง

- 06.00 น. ต้อนรับวันใหม่กับการเดินออกกำลังกายอย่างสบาย ๆ "Morning
Trekking บนเขาน้อย" เพื่อชื่นชมกับบรรยากาศยามเช้าของฟาร์มโชคชัย
ในมุมมองที่กว้างไกลกว่าที่คุณเคยเห็น พร้อมอิ่มอร่อยกับอาหารเช้า
Gourmet Picnic Breakfast ในบรรยากาศที่แปลกใหม่กว่าใคร
- 08.00 น. กลับสู่ที่พักเพื่ออาบน้ำและพักผ่อนตามอัธยาศัย
- 09.30 น. Check out
- 10.00 น. คาราวานแทรกเตอร์นำผู้ร่วมแคมป์ส่งที่อาคารรับรองด้านหน้าฟาร์มโชค
ชัยแคมป์เดินทาง กลับโดยสวัสดิภาพ

แพ็คเกจท่องเที่ยวเกษตร 3 วัน 2 คืน

วันแรก

- 11.00 น. ต้อนรับผู้เข้าร่วมแคมป์ด้วย Welcome Drinkลงทะเบียน ณ ห้องกลาง
ฟาร์ม ด้านหน้าทางเข้า Farm Chokchai Camp
- 11.30 น. เจ้าหน้าที่นำชมกล่าวต้อนรับ แนะนำสถานที่ชี้แจงกฎระเบียบในการ
ท่องเที่ยวและพักผ่อนในรูปแบบแคมป์ แจ้งกำหนดการที่จะทำให้การ
ท่องเที่ยวครั้งนี้ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์แบบ
- 12.30 น. บริการอาหารกลางวัน Camping Lunch
- 13.45 น. ออกเดินทางด้วยคาราวานรถแทรกเตอร์ เพื่อเข้าสู่โปรแกรมการท่องเที่ยว
เชิงเกษตร
- 14.00 น. เยี่ยมชมกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงการเกษตร Farm Chokchai Agro Tour
เพลิดเพลินกับบรรยากาศและสาระความรู้ "กว่าจะเป็นน้ำนม" ตั้งแต่การ
เลี้ยงดู การรีดนมโค จนกระทั่งเป็นไอศกรีมนมสดแท้ “อิมม์!...มิลค์” และ
สนุกสนานกับความน่ารักของสัตว์เลี้ยวของฟาร์ม กิจกรรมอันหลากหลาย

- 16.30 น. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม
 17.00 น. เดินทางกลับที่พักเพื่อพักผ่อนตามอัธยาศัย
 18.30 น. Camping Dinner ท่ามกลางบรรยากาศธรรมชาติ

วันที่สอง

- 07.00 น. รับประทานอาหารเช้า Outdoor Breakfast
 09.30 น. กิจกรรมสัมมนา Team Building หรือสัมมนา ณ ห้องสัมมนา กลางป่า/ กลางฟาร์ม โดยวิทยากรของผู้ให้บริการ
 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันชุดพิเศษ ณ ภัตตาคาร โชคชัยสเต็กเฮาส์
 13.30 น. ร่วมกิจกรรม Work Shop เรียนรู้กระบวนการ สัมผัสประสบการณ์จริง
 - กิจกรรมที่ 1: กิจกรรม Team Adventure ในสวนป่าของฟาร์มโชคชัย
 - กิจกรรมที่ 2: เจาะลึกกระบวนการผลิตและทดลองทำไอศกรีมนมสด อิมมัล...มิลค์
 17.00 น. กลับที่พัก/พักผ่อนตามอัธยาศัย
 18.00 น. พ่อนคลายกับกิจกรรมยามค่ำคืน และรับประทานอาหารค่ำ

วันที่สาม

- 06.00 น. ต้อนรับวันใหม่กับการเดินออกกำลังกายอย่างสบาย ๆ “Morning Trekking บนเขาน้อย” เพื่อชื่นชมกับบรรยากาศยามเช้าของฟาร์มโชคชัย ในมุมมองที่กว้างไกลกว่าที่คุณเคยเห็น พร้อมอิมมัลกับอาหารเช้า Gourmet Picnic Breakfast ในบรรยากาศที่แปลกใหม่กว่าใคร
 07.30 น. อาบน้ำ/Check out ตรวจสอบสัมภาระและนำส่งเจ้าหน้าที่แคมป์
 09.00 น. บทสรุปของการ Seminar ณ ห้องสัมมนาใน Camp
 11.00 น. เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

และจากการศึกษารายการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agro tourism) ปากช่อง-เขาค้อ-พิษณุโลก ของบริษัทไนท์สปอต ฮอติเคย์ จำกัด พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวมีกำหนด 3 วัน ดังนี้ (บริษัทไนท์สปอต ฮอติเคย์, 2548)

วันแรก	กรุงเทพฯ-ฟาร์มโชคชัย-ไร่่องุ่น-เส้นทางอุโมงค์ต้นไม้ (unseen) เชื้อนป่าสักชลสิทธิ์
06.00 น.	พร้อมคณะที่จุดนัดหมาย เจ้าหน้าที่ของไนท์สปอต ฮอติเคย์ คอยต้อนรับอำนวยความสะดวกเรื่องกระเป๋า และสัมภาระเดินทาง
07.00 น.	ออกเดินทางโดยรถปรับอากาศมั่งคั่ง จังหวัดนครราชสีมา บริการอาหารเช้า ด้วย ชา กาแฟ และเครื่องดื่ม (มือที่1) หลังอาหารฟังการบรรยายจากมัคคุเทศก์
09.00 น.	เดินทางถึงฟาร์มโชคชัย นั่งรถฟาร์มแทรคเตอร์ ชมฟาร์มเลี้ยงสัตว์ ชมทัศนียภาพอันสวยงามของทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ แปลงข้าวโพด ทุ่งทานตะวัน ร่วมกิจกรรมการทำงานจริงของฟาร์ม อาทิเช่น การรีดนมวัว/การป้อนนมลูกวัว เก็บข้าวโพดหรือทดลองขี่ม้า ชมสัตว์เลี้ยงนานาชนิด และเลือกซื้อผลิตภัณฑ์จากฟาร์ม
12.00 น.	อาหารกลางวันที่โชคชัยเสต็กเฮาส์ (มือที่2)
13.00 น.	เดินทางสู่ไร่่องุ่นปภัสรา ชมไร่่องุ่นพร้อมฟังบรรยายเกี่ยวกับพันธุ์องุ่นต่างๆ เลือกซื้อผลิตภัณฑ์การเกษตรจากไร่ อาทิ องุ่นสด/น้อยหน่า/ส้มโอ/ไวน์ประเภทต่างๆ พร้อมกิจกรรมต่างๆ เช่น ขี่ม้าชมธรรมชาติ ขี่จักรยาน ฯลฯ จากนั้นเดินทางสู่เชื้อนป่าสักชลสิทธิ์ โดยใช้เส้นทางสายธรรมชาติ อุโมงค์ต้นไม้
15.00 น.	ชมสันเชื้อน ทิวทัศน์ของอ่างเก็บน้ำ และทางรถไฟสายเชื้อนป่าสักชลสิทธิ์ และเดินทางสู่ที่พักโรงแรมป่าสัก ฮิลล์ ไซด์ หรือเทียบเท่า
17.00 น.	ถึงที่พัก พักผ่อนตามอัธยาศัย
19.00 น.	บริการอาหารค่ำที่ห้องอาหารของรีสอร์ท (มือที่3)

วันที่สอง	ป่าสัก ฮิลล์ ไซค์-ไร่ก้านันจุล-เขาค้อ-อิมพีเรียลภูแก้วรีสอร์ท
07.00 น.	บริการอาหารเช้าที่ห้องอาหารของรีสอร์ท (มือที่4)
09.00 น.	เดินทางสู่เพชรบูรณ์ ระหว่างทาง และเลือกชมเลือกซื้อผลิตภัณฑ์นานาชนิดของไร่ก้านันจุล โดยเฉพาะผ้าไหม และพืชผลทางการเกษตรจากไร่
11.00 น.	ถึงบ้านนาวังจังหวัดเพชรบูรณ์ เปลี่ยนรถตู้ปรับอากาศ เพื่อสะดวกในการชมแหล่งท่องเที่ยวบนยอดเขา ระหว่างทางแวะพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
12.00 น.	บริการอาหารกลางวันในห้องอาหารมาลี (มือที่5)
13.00 น.	นำชมพระตำหนักเขาค้อ (เขาย่า) พระตำหนักแปรรพระราชนิเวศน์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมราชวงศ์ยามทรงเสด็จเยี่ยมพสกนิกรบริเวณเขาค้อ นำชมหอสมุดเฉลิมพระเกียรตินานาชาติ ชมพันธุ์ดอกไม้เมืองหนาว สักการะพระบรมสารีริกธาตุ และนำชมฐานอิทธิฐานปืนใหญ่ ชมอนุสรณ์สงคราม เดินทางสู่อนุสรณ์สถานผู้เสียสละ และเดินทางสู่ที่พัก
17.00 น.	ถึงที่พักโรงแรมภูแก้ว ฮิลล์ รีสอร์ท
19.00 น.	บริการอาหารค่ำที่ห้องอาหารของที่พัก (มือที่6)
วันที่สาม	ไร่ บี เอ็น-น้ำตกแก่งโสภา-วัดเขาสมอแครง-ไหว้พระพุทธรชินราช-กรุงเทพฯ
07.00 น.	บริการอาหารเช้าที่ห้องอาหารของที่พัก (มือที่7)
08.00 น.	เดินทางสู่ไร่ บี เอ็น ชมและซื้อผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร จากนั้นเดินทางสู่น้ำตกแก่งโสภา ริมถนนสายหล่มสัก-พิษณุโลก ซึ่งเป็นน้ำตกสายที่ใหญ่ที่สุดของพิษณุโลก
10.30 น.	ชมวัดราชสิริทวีศรัทธาราม (วัดเขาสมอแครง) กราบสักการะเจ้าแม่กวนอิมหยกขาวที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย
12.00 น.	บริการอาหารกลางวันที่พัก (มือที่8)
13.00 น.	เดินทางสู่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร (วัดใหญ่) สักการะพระพุทธรชินราช สักการะพระเหลือ และเลือกชมเลือกซื้อของฝากบริเวณร้านค้ารอบๆวัด แล้วเดินทางกลับกรุงเทพฯ

19.00 น. เดินทางถึงกรุงเทพโดยสวัสดิภาพ

ส่วนรายการท่องเที่ยวอีกรายการหนึ่งเป็นรายการท่องเที่ยวแบบ Eco Agro Tourism คือ กาญจนบุรี-ทองผาภูมิ-เขาเหล็กสังขละบุรี ซึ่งการท่องเที่ยวมีกำหนด 3 วัน ดังนี้ (บริษัทไนท์สปอต สอติเคย์, 2548)

วันแรก	กรุงเทพฯ-มหกรรมตลาดดอนหวาย-ล่องเรือแม่น้ำท่าจีน-ปอพลอย-สวนสัตว์เปิดซาฟารีปาร์ค-ทองผาภูมิ-อาบน้ำแร่แช่น้ำร้อนในห้องนอน
06.00 น.	พร้อมคณะที่จุดนัดหมายเจ้าหน้าที่ของไนท์สปอต สอติเคย์ คอยต้อนรับอำนวยความสะดวกเรื่องกระเป๋าและสัมภาระเดินทาง
07.00 น.	ออกเดินทางโดยรถปรับอากาศ มุ่งสู่สามพราน-นครปฐม บริการอาหารเช้า (อาหารกล่อง) ชา/กาแฟ และเครื่องดื่ม (มือที่ 1) หลังอาหารฟังการบรรยายจากมัคคุเทศก์
08.00 น.	เดินทางถึงมหกรรมตลาดดอนหวาย เป็นตลาดที่ยังคงสภาพเหมือนในอดีต รัชการที่ 6 อยู่ติดริมแม่น้ำท่าจีน เลือกชมเลือกซื้อสินค้าทางการเกษตร จากนั้นนำล่องเรือชมวิวทิวทัศน์และชีวิตความเป็นอยู่ของผู้นครริมแม่น้ำท่าจีน เริ่มจากวัดดอนหวาย ผ่านวัดท่าพุท วัดไร่ขิง วัดปลา สักการะหลวงพ่อวัดไร่ขิง สมควรแก่เวลานักท่องเที่ยวเดินทางสู่กาญจนบุรี
12.00 น.	บริการอาหารกลางวันในห้องอาหารครัวเสียงไฟ (มือที่ 2)
13.00 น.	เดินทางสู่ อำเภอปอพลอย นำชมสวนสัตว์เปิดซาฟารีปาร์คเพื่อชมสัตว์นานาชนิดทั่วทุกมุมโลก นั่งรถชมสวนสัตว์หรือให้อาหารสัตว์ ชมการแสดงของนกแก้วมาคอว์/โชว์ช้างแสนรู้/โชว์จระเข้/วนผีเสื้อที่ใหญ่ที่สุดของเมืองไทย
15.00 น.	เดินทางสู่อำเภอทองผาภูมิ เข้าสู่ที่พักโรงแรมผาตาด วัลเลย์ หรือเทียบเท่า
18.00 น.	บริการอาหารค่ำในห้องอาหารของโรงแรม (มือที่ 3)

วันที่สอง	ทองผาภูมิ-สังขละบุรี-สะพานไม้มอญ-เมืองบาดาล Unseen Thailand-วัดหลวงพ่อดุตตะ-ศูนย์เกษตรที่สูง-ด่านเจดีย์สามองค์-ตลาดพม่า
07.00 น.	บริการอาหารเช้าที่ห้องอาหารของโรงแรม (มือที่ 4) เดินทางสู่อำเภอสังขละบุรี ผ่านเส้นทางบนยอดเขาเพื่อชมทิวทัศน์ โดยเฉพาะอ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อนเขาแหลม
09.30 น.	แวะชมสะพานอุตตมานุสรณ์สัญลักษณ์อย่างหนึ่งของชาวมอญในอำเภอสังขละบุรี ซึ่งถือว่าเป็นสะพานไม้ที่ยาวที่สุดในเมืองไทย ยาวประมาณ 900 เมตร จากนั้นนำนักท่องเที่ยวลงเรือเดินทางชมเมืองบาดาล (unseen thailand) วัดวังแก้วเวการามดั้งเดิม ก่อนที่น้ำจะท่วม หลังการสร้างเขื่อนเขาแหลม และกลับขึ้นฝั่งชมวัดวังแก้วเวการามใหม่ ที่เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปหินอ่อน และเป็นที่จำพรรษาของหลวงพ่อดุตตะ ห่างจากวัดไปประมาณ 1 กม. เป็นที่ตั้งของเจดีย์พุทธคยา ซึ่งจำลองมาจากเจดีย์พุทธคยาของอินเดีย
12.00 น.	บริการอาหารกลางวันห้องอาหารโรงแรมสีแดง (มือที่ 5)
13.00 น.	เดินทางสู่ศูนย์ส่งเสริมการเกษตรที่สูงด่านเจดีย์สามองค์ จุดท่องเที่ยวเชิงเกษตรแห่งใหม่ของอำเภอสังขละฯ ภายในจัดเป็นทางเดินชมแปลงสาธิตทางการเกษตร นำชมพันธุ์ไม้สมุนไพร ผักพื้นบ้าน โรงเรือนไม้ตัดดอกเมืองร้อนและเมืองหนาว และโรงเรือนขยายพันธุ์กล้วยไม้ป่า และสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปของกลุ่มเกษตรกร จากนั้นเดินทางสู่ด่านเจดีย์สามองค์ จุดสิ้นสุดทางหลวงหมายเลข 323 บริเวณตะวันตกสุดของประเทศไทย และเลือกซื้อสินค้าบริเวณตลาดชายแดน เดินทางกลับที่พัก
18.00 น.	บริการอาหารค่ำที่ห้องอาหารของโรงแรม (มือที่ 6)
วันที่สาม	ทองผาภูมิ-เขื่อนเขาแหลม-ไพร่โยค-ปราสาทเมืองสิงห์-สะพานข้ามแม่น้ำแคว-ท่าม่วง-เขื่อนวชิราลงกรณ์
07.00 น.	บริการอาหารเช้าที่ห้องอาหารของโรงแรม (มือที่ 7)

- 08.00 น. เดินทางสู่ เขื่อนเขาแหลม ชมความงามของสันเขื่อนและทิวทัศน์ของอ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อน และเดินทางสู่อำเภอไทรโยค แวะชมอุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์
- 11.00 น. เดินทางสู่กาญจนบุรี
- 12.00 น. บริการอาหารกลางวันที่พักตากอากาศไทรโยค (มื้อที่ 8) เชิงสะพานข้ามแม่น้ำแคว
- 13.30 น. เดินทางสู่อำเภอดำรงวิทยะปาริวัน นำชมวัดถ้ำเสือ และวัดถ้ำเขาน้อย ซึ่งตั้งอยู่บนยอดเขาเดียวกัน (ในทสโปทฯ พาขึ้นวัดถ้ำเสือ) ทดสอบกำลังเดินขึ้นบันไดนาถ 121 ขั้น หรือเลือกขึ้นรถไฟตามอรรถาธิบาย สักการะพระบรมอัฐิของพระพุทธเจ้าบนยอดเจดีย์สูง 7 ชั้น ชมทิวทัศน์ของเขื่อนวชิราลงกรณ์
- 15.30 น. แวะเลือกซื้อสินค้าของเมืองกาญจน์ที่ร้านรวงนา อาทิ น้ำพริกนรก ทรงเครื่องรวงนา/น้ำพริกตาแดง/มะขามหวาน/วุ้นเส้นทำเรือ/วุ้นกะทิ และสินค้าชื่อดังจากทั่วประเทศ จากนั้นเดินทางกลับกรุงเทพฯ
- 19.00 น. เดินทางถึงกรุงเทพฯ โดยสวัสดิภาพ

ข้อมูลเกี่ยวกับบริษัทท่องเที่ยวในประเทศไทย

ธุรกิจนำเที่ยว

สุวัฒน์ และจริญญา (2544: 97) กล่าวว่า ธุรกิจนำเที่ยว เป็นองค์ประกอบหลักของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวโดยตรง ซึ่งมีมัลลเทศก์ทำหน้าที่เป็นทูตสันถวไมตรีเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ ยังทำหน้าที่ให้บริการจัดจำหน่ายตั๋วเดินทาง จัดพาหนะบริการ จัดหาที่พักและการจัดบริการนำเที่ยวไปสู่แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ ในบางครั้งธุรกิจนำเที่ยวยังทำหน้าที่เป็นผู้บุกเบิกเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ด้วยเช่นกัน

พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ปี พ.ศ. 2535 (อ้างถึงใน ฉันทิช, 2546: 112) ให้ความหมายของธุรกิจนำเที่ยวไว้ว่า เป็นการประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการจัดหรือให้บริการ หรือการอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการเดินทาง สถานที่พัก อาหาร ทัศนอาหร และ/หรือ มัคคุเทศก์ให้กับนักท่องเที่ยว

ศรัญญา (2546: 6) กล่าวถึง ธุรกิจนำเที่ยวว่า เป็นธุรกิจที่ให้บริการนำเที่ยว จัดหา และ บริการนักท่องเที่ยวให้ได้รับความสะดวกสบายระหว่างเดินทางท่องเที่ยว โดยประสานงานกับ ธุรกิจต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจ

บริษัทท่องเที่ยว

พวงบุหงา (2539: 10) ได้กล่าวถึง บริษัทท่องเที่ยว (tour company) หรือที่เรียกอีกอย่างว่า ธุรกิจจัดนำเที่ยว (tour operator) ไว้ว่า เป็นผู้ประกอบการธุรกิจจัดนำเที่ยวให้กับบุคคล หรือกลุ่ม บุคคล องค์กร หรือหน่วยงานต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่บริษัทท่องเที่ยวจะเป็นสมาชิกของสมาคมใด สมาคมหนึ่ง ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เช่น สมาคมไทยธุรกิจการท่องเที่ยว (ATTA) ทั้งนี้เพื่อ สร้างความน่าเชื่อถือให้กับลูกค้า และได้รับความสะดวกในเรื่องต่างๆ

ประเภทของบริษัทนำเที่ยว

สุวัฒน์ และจริญญา (2544: 99) ได้แบ่งประเภทของบริษัทนำเที่ยวเป็น 5 ประเภท คือ

1. บริษัทบริการนำเที่ยวเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างประเทศ (inbound tour operator) เป็น บริษัทที่ทำหน้าที่จัดการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย โดยจัดการตั้งแต่การเดินทางของนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเข้ามาในไทย การจัดนำเที่ยวไปยัง สถานที่ต่างๆในประเทศไทย จนกระทั่งการส่งนักท่องเที่ยวให้เดินทางกลับออกไปยังต่างประเทศ เมื่อสิ้นสุดรายการนำเที่ยว
2. บริษัทนำเที่ยวต่างประเทศ (outbound tour operator) เป็นบริษัทที่ทำหน้าที่จัดการ ท่องเที่ยวให้แก่คนไทยหรือชาวต่างประเทศ ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยในการเดินทางออกไป ท่องเที่ยวยังต่างประเทศ ทำหน้าที่ตั้งแต่การจัดการเรื่องการเดินทางออกนอกประเทศ การจัดการ นำ เที่ยวในต่างประเทศ จนกระทั่งนักท่องเที่ยวเดินทางกลับมายังประเทศไทย
3. บริษัทบริการนำเที่ยวภายในประเทศ (domestic tour operator) เป็นบริษัทที่ทำหน้าที่ จัดการท่องเที่ยวให้แก่คนไทยที่เดินทางภายในประเทศ หรือนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดิน ทางเข้ามาในประเทศไทยด้วยตนเอง และเข้ามาติดต่อซื้อรายการนำเที่ยวในประเทศไทยจากบริษัท

ท่องเที่ยวประเภทนี้ แต่ลักษณะนี้จะมีค่อนข้างน้อย เนื่องจากบริษัทส่วนใหญ่ มักไม่ได้มีการเตรียมบุคลากรที่สามารถใช้ภาษาต่างประเทศไว้รองรับ การนำเที่ยวในลักษณะนี้เป็นการจัดการเดินทางข้ามจังหวัด จากจังหวัดหนึ่งไปอีกจังหวัดหนึ่งซึ่งอยู่ห่างไกล โดยนักท่องเที่ยวต้องการการอำนวยความสะดวก ตั้งแต่การจัดการด้านการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในพื้นที่ รวมทั้งที่พักและอาหาร

4. บริษัทบริการนำเที่ยวในท้องถิ่น (local tour operator) เป็นบริษัทที่ทำหน้าที่เหมือนบริษัทที่จัดนำเที่ยวภายในประเทศ เพียงแต่นำการจัดการท่องเที่ยวเฉพาะในพื้นที่ที่บริษัทนั้นตั้งอยู่ เนื่องจากบริษัทเป็นผู้เชี่ยวชาญ และชำนาญเส้นทางในพื้นที่นั้นๆ ซึ่งรวมถึงการนำเที่ยวในลักษณะพิเศษที่ต้องการผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น การจัดนำเที่ยวป่า การล่องแก่ง เป็นต้น

5. บริษัทบริการนำเที่ยวหลายลักษณะ เป็นบริษัทที่ดำเนินการจัดการนำเที่ยวผสมผสานกันหลายรูปแบบ จากลักษณะการดำเนินงาน 4 รูปแบบข้างต้น โดยส่วนใหญ่การดำเนินการร่วมกันจะเป็นลักษณะผสมระหว่างการจัดนำเที่ยวเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างประเทศกับการจัดนำเที่ยวต่างประเทศ และการจัดนำเที่ยวภายในประเทศกับการจัดนำเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งมีลักษณะการดำเนินการที่ใกล้เคียงกัน และสามารถประสานงานร่วมกันได้

จันทซ์ (2546: 113) กล่าวว่า สามารถแบ่งประเภทของบริษัทท่องเที่ยว ในลักษณะต่างๆ ดังนี้

1. บริษัทท่องเที่ยวที่เน้นบริการนำเที่ยวแบบเหมาจ่าย (package tour) เป็นบริษัทที่มักจะมีบริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการรับจองที่พัก ร้านอาหาร ตัวเครื่องบิน สถานที่เข้าชม ยานพาหนะ ฯลฯ บริษัทท่องเที่ยวแบบเหมาจ่ายจะนำบริการเหล่านี้มาคิดรวมเป็นราคาเบ็ดเสร็จเพื่อเสนอขาย

2. บริษัทท่องเที่ยวที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน จะมีขอบเขตการนำเที่ยวที่แคบกว่าประเภทแรก โดยมากจะจัดนำเที่ยวในประเทศ และอาจจัดนำเที่ยวเป็นครั้งคราว หรือตามความต้องการของลูกค้า เช่นการจัดทัวร์แบบผจญภัยในรูปแบบต่างๆ คือ การล่องแก่ง การเดินป่า การดำน้ำลึก การปีนหน้าผา เป็นต้น ในบางกรณีอาจจัดนำเที่ยวไปยังต่างประเทศ เช่น การจัดนำเที่ยวไปชมการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ที่เกาหลีใต้ ฯลฯ

3. บริษัทท่องเที่ยวภายในประเทศ จะดำเนินการจัดท่องเที่ยวไปในสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ในประเทศ โดยการขายบริการนำเที่ยว จะเป็นการขายตรง หรืออาจขายผ่านบริษัทตัวแทนก็ได้

4. บริษัทท่องเที่ยวที่ให้บริการเฉพาะชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามา บริษัทเหล่านี้มักต้องอาศัยตัวแทนของบริษัทท่องเที่ยวในต่างประเทศ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามา แล้วก็จะทำหน้าที่รับช่วงต่อในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวระหว่างที่พักในประเทศ โดยมากเป็นบริษัทที่มีที่ตั้งสำนักงานสาขาในประเทศต่างๆ หรือเป็นบริษัทใหญ่ๆ ในประเทศไทย ที่ดำเนินการรับช่วงต่อ โดยรับดำเนินการบริการนักท่องเที่ยวจากหลายๆ บริษัททัวร์ใหญ่ในต่างประเทศที่มีการทำสัญญากัน

วรรณ (2546: 34) กล่าวว่า บริษัทท่องเที่ยวอาจแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือ

1. บริษัทที่จัดนำเที่ยวเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างประเทศ
2. บริษัทที่จัดนำเที่ยวต่างประเทศ
3. บริษัทที่จัดนำเที่ยวภายในประเทศ
4. บริษัทที่จัดนำเที่ยวทั้งต่างประเทศและในประเทศ

จากการแบ่งประเภทธุรกิจการบริการการท่องเที่ยวหลายแบบหลายลักษณะดังตัวอย่างข้างต้นนั้น ความเป็นจริงแล้วในปัจจุบันยากที่จะแบ่งประเภทชี้ชัดลงไปว่าบริษัทท่องเที่ยวใดจัดอยู่ในลักษณะประเภทใด เนื่องจากรูปแบบการดำเนินงานของบริษัทต่างๆ ต่างพยายามแข่งขันกันในด้านของตลาด ด้านราคา มีการแข่งขันกันสูง เพื่อแย่งชิงส่วนแบ่งทางการตลาด ฉะนั้นแต่ละบริษัทจึงพยายามเสาะหา ปรับปรุงสินค้า และบริการให้หลากหลายมากขึ้นลักษณะความหลากหลายดังกล่าว จึงเป็นที่มาของความไม่ชัดเจนในการแบ่งประเภท หรือรูปแบบการดำเนินงานของแต่ละบริษัทท่องเที่ยว (ฉันทิช, 2546: 114)

การอนุญาตให้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2546: 32-33) ได้แบ่งการขออนุญาตให้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. การประกอบธุรกิจนำเข้าเฉพาะพื้นที่ หมายถึง การประกอบธุรกิจนำเข้าไปยังสถานที่หนึ่งสถานที่ใด ในจังหวัดหนึ่งจังหวัดใด และจังหวัดที่มีเขตพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดนั้น
 2. การประกอบธุรกิจนำเข้าในประเทศ หมายถึง การประกอบธุรกิจนำเข้าไปยังสถานที่หนึ่งสถานที่ใดภายในราชอาณาจักร
 3. การประกอบธุรกิจนำเข้าต่างประเทศ หมายถึง การประกอบธุรกิจนำเข้าไปยังสถานที่หนึ่งสถานที่ใดในต่างประเทศ หรือการนำเข้าจากต่างประเทศมายังสถานที่หนึ่งสถานที่ใดภายในประเทศ
- ทั้งนี้ ผู้ประกอบธุรกิจนำเข้าต่างประเทศ จะประกอบธุรกิจนำเข้าในประเทศด้วยก็ได้ โดยไม่ต้องขออนุญาตอีก ซึ่งตรงกับกรแบ่งธุรกิจนำเข้าตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเข้าและมัลคเทศก์ พ.ศ. 2535 ทุกประการ

มาตรฐานการประกอบธุรกิจนำเข้า

ตามกฎกระทรวง พ.ศ. 2536 (การทอ่งเทียวแห่งประเทศไทย, 2546: 34) ออกตามความในพระราชบัญญัติธุรกิจนำเข้าและมัลคเทศก์ พ.ศ. 2535 กำหนดมาตรฐานการประกอบธุรกิจนำเข้าไว้ ดังนี้

1. มีสถานที่ประกอบการที่แน่นอน
2. สำหรับผู้ประกอบธุรกิจการทอ่งเทียวภายในประเทศและผู้ประกอบธุรกิจการทอ่งเทียวต่างประเทศ ต้องจัดให้มีโทรศัพท์ หรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการสื่อสารไว้ประจำสถานที่ประกอบการ
3. พาหนะที่ใช้ในการนำเข้าต้องมีบุคคลากร มีลักษณะ และมีอุปกรณ์ที่ได้มาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนด
4. เก็บเอกสารโฆษณาการนำเข้าตามมาตรที่ 26 ไว้เป็นหลักฐานไว้เป็นเวลา 90 วัน นับแต่วันที่เลิกการนำเข้าตามโฆษณาดังกล่าว

5. สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจนำเข้าในประเทศไทยและผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวต่างประเทศ เมื่อได้ตกลงกันในการนำเข้าเที่ยวรายใดแล้ว ให้ผู้ประกอบการธุรกิจนำเข้าออกเอกสารแสดงรายการนำเข้าเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวไว้เป็นหลักฐาน เว้นแต่การตกลงการนำเข้าเที่ยวนั้นเป็นการตกลงกับผู้ประกอบการธุรกิจนำเข้าเที่ยวของต่างประเทศ

6. ผู้จัดการ หุ่นส่วนผู้จัดการ กรรมการหรือกรรมการผู้จัดการ จะต้องไม่ให้ หรือยินยอมให้บุคคลอื่นดำเนินการธุรกิจท่องเที่ยวของตน

7. ในกรณีที่ผู้ประกอบการธุรกิจนำเข้าเที่ยวว่าจ้างมัคคุเทศก์ในการนำเข้าเที่ยวประกอบการธุรกิจนำเข้าเที่ยว จะต้องจ้างมัคคุเทศก์ให้ตรงตามประเภทของงานที่ระบุไว้ในใบอนุญาต และมีคุณลักษณะที่วางใจได้ในการปฏิบัติหน้าที่ที่มอบหมายให้ทำ

8. ต้องไม่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด อันจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียชื่อเสียง เกียรติยศ และจรรยาบรรณของธุรกิจนำเข้าเที่ยว

จำนวนผู้ได้รับอนุญาตประกอบธุรกิจนำเข้าเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2548) ได้รวบรวมจำนวนผู้ได้รับอนุญาตประกอบธุรกิจท่องเที่ยว จำแนกตามประเภทใบอนุญาตเป็นข้อมูลจนถึงวันที่ 7 มิถุนายน 2548 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนผู้ได้รับอนุญาตประกอบธุรกิจท่องเที่ยวจำแนกตามประเภทใบอนุญาต

ประเภทใบอนุญาต	รวม
จดทะเบียนประกอบธุรกิจท่องเที่ยวต่างประเทศ	2152
จดทะเบียนประกอบธุรกิจท่องเที่ยวในประเทศ	469
จดทะเบียนประกอบธุรกิจท่องเที่ยวเฉพาะพื้นที่	370
รวม	2991

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2548)

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารบริษัทท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเกษตรปรากฏว่าไม่มี ผลงานวิจัยที่คล้ายคลึงกัน แต่มีผลการวิจัยบางเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเกษตร ดังนี้

เดชา (2543) ได้ทำการศึกษาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเกษตร กรณีศึกษาบ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อรวบรวมปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเกษตร เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเกษตร บ้านม่วงคำ ผลการศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยวที่บ้านม่วงคำ และหมู่บ้านใกล้เคียง พบว่ามีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นใน 3 พื้นที่คือ 1) พื้นที่บริเวณศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำ 2) พื้นที่บริเวณถนนเชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้านม่วงคำกับบ้านโป่งแยงใน 3) บริเวณบ้านผานกกก ในส่วนพื้นที่ภายในศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำ นักท่องเที่ยวบางกลุ่มเข้ามาเพื่อศึกษาดูงานและเยี่ยมชมกิจกรรมทางด้านการเกษตรภายในศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ส่วนศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสนใจในการเยี่ยมชมนัก เนื่องจากทางศูนย์ยังไม่พร้อมที่จะให้บริการกับนักท่องเที่ยว ส่วนพื้นที่ที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวต่างประเทศ คือ บริเวณถนนเชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้านม่วงคำกับบ้านโป่งแยงใน ซึ่งนักท่องเที่ยวนิยมเดินเท้าเพื่อชมธรรมชาติสองข้างถนน และศึกษาวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น

ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเกษตร บ้านม่วงคำ พบว่ามีสาเหตุมาจาก 1) การมอบหมายอำนาจหน้าที่รับผิดชอบการบริหารงานด้านการท่องเที่ยวไม่ชัดเจน 2) เจ้าหน้าที่และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานด้านการท่องเที่ยว 3) ขาดงบประมาณ 4) ขาดบุคลากร 5) ขาดการประสานงานและความร่วมมือระหว่างองค์กร 6) เกิดความขัดแย้งภายในและนอกชุมชน

ผลจากการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำ พบว่าจะต้องมีการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเกษตรแก่บุคลากรที่เข้ามาดำเนินงาน ต้องมีการวางแผนเพื่อจัดระบบการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านเพื่อเป็นการท่องเที่ยวแบบครบวงจร ควรมีการจัดแบ่งพื้นที่เพื่อใช้ในการศึกษาดูงานและท่องเที่ยวตามความเหมาะสมของสภาพพื้นที่โดยจัดให้เป็นสัดส่วนตามขีดความสามารถของพื้นที่และชุมชนที่สามารถรองรับการท่องเที่ยวได้ ต้องมีการพัฒนาและ

ปรับปรุงอาคารสถานที่เพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น ต้องให้การสนับสนุนและพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรหรือสินค้าแปรรูปจากผลผลิตทางการเกษตรให้มีคุณภาพสูงขึ้น เพื่อจะสามารถแข่งขันกับตลาดภายนอกได้ สิ่งที่ต้องดำเนินการ โดยเร่งด่วนคือ การประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนในท้องถิ่นและองค์กรภายนอกอย่างต่อเนื่อง ลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้น และต้องเร่งสร้างความสามัคคีเพื่อเพิ่มการต่อรองทางการตลาดในการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร และให้ประชาชนทั้งในและนอกหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเกษตรให้มากยิ่งขึ้น

สมมติฐานของงานวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ผู้บริหารของบริษัทท่องเที่ยวที่ เพศ แตกต่างกันจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเกษตร ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ผู้บริหารของบริษัทท่องเที่ยวที่ อายุ แตกต่างกันจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเกษตร ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 ผู้บริหารของบริษัทท่องเที่ยวที่ การศึกษา แตกต่างกันจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเกษตร ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 ผู้บริหารของบริษัทท่องเที่ยวที่ ประสบการณ์การทำงานท่องเที่ยว แตกต่างกันจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเกษตร ไม่แตกต่างกัน

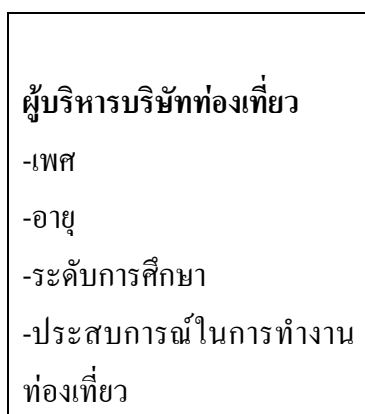
สมมติฐานที่ 5 บริษัทท่องเที่ยวที่มี ระยะเวลาการจัดตั้งบริษัทท่องเที่ยว แตกต่างกัน ผู้บริหารของบริษัทจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเกษตร ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 6 บริษัทท่องเที่ยวที่มี จำนวนพนักงานในบริษัท แตกต่างกัน ผู้บริหารของบริษัทจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเกษตร ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 7 บริษัทท่องเที่ยวที่มี จำนวนมัคคุเทศก์ แตกต่างกัน ผู้บริหารของบริษัทจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเกษตร ไม่แตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

